

MUU SIKAL LEHT

1931

VEEBRUAR

NR. 2

Muusikaleht

Pää- ja vastutav toimetaja **Riho Päts.**

Toimetus: **Leenart Neuman, Riho Päts ja Tuudur Vettik.**

KAASTÖÖLISED:

TALLINNAS: prof. J. Aavik, E. Aav, R. Kangro-Pool, prof. A. Kapp, H. Kompus, A. Krull, R. Kull, prof. A. Lemba, prof. T. Lemba, M. Lüdig, V. Nerep, R. Päts, prof. P. Ramul, M. Saar, prof. J. Tamm, prof. A. Topman, J. Vaks, T. Vettik, E. Võrk j. t.

TARTUS: H. Eller, J. Kraut, L. Neuman, J. Simm j. t.

TEISTES KODUMAALINNANDES: Joos. Aavik (Kuresaare), F. Klement (Valga), V. Krull (Pärnu), P. Laja (Võru), E. Mesikinen (Rakvere), H. Rossman (Viljandi), K. Tuvike (Tõrva), K. Veeber (Türi), J. Välbe (Narva) j. t.

VÄLISMAAL: prof. H. Klemetti, prof. dr. J. Krohn, prof. S. Palmgren, mag. M. Turunen (Helsingi), S. Ranta (Viiburi), V. Siukonen (Sortavala), A. Ebel (Berliin), G. Krause (Riia, Varssav, Pariis, Milano j. t.).

Muusikalehe tellimishind:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas	2 kr. — s.
Teistele	2 kr. 25 s.
Välismaale	4 kr. 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Muusikalehe väljaandja: **E. Lauljate Liit.**

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Rataskaevu 22. Telefon 431-82.

SISUKORD:

Rütm, viis ja harmoonia kultuur-
estetiilisest seisukohast (lõpp.)

— A. Frankovsky.

Artur Kapi oratoorium „Hiob“ —
R. Päts.

W. A. Mozart — A. Kasemets.

Requiem — R. Hohlbaum.

X üldlaulupeo ettevalmistustund
raadios — V. Nerep.

Kaasaegset klaverimuusikat — R.
Päts.

Arvustusi.

Muusikaline ülevaade.

Mitmesugust.

Pilte.

Illustratsioone.

Karrikatuure.

Järgmine Muusikalehe Nr. ilmub märtsis.

muusikaleht

RÜTM, VIIS JA HARMOONIA KULTUUR- ESTEETILISEST SEISUKOHAST

A. FRANKOVSKY

2

Publiku laiades hulkades otsitakse ikka „ilusaid“ viise. „Viis on dille-tantide sõjahüüd“ — nõnda ütles kord Robert Schumann. Kuid laia publiku väheintelligentses osas mõistetakse tavaliselt sõna „meloodia“ all mõnd lihtsat, kergesti meelejäävat motiivi, mida kõrv vaevata püüab kinni. Sarnaste madalate esteetiliste vajadustega inimesed on ikka vaimustuses igasuguseist salongi loripaladest, operettide või kuplee viisidest ja ei oska kuulda ega hinnata suurte Bach'i, Beethoven'i või Chopin'i jumalike viiside üllatavat ilu.

Kuid ikkagi tuleb pidada silmas, et viis on vaid üks muusikakunsti elementidest, kuid seepärast ei tarvitse muusika tuuma üksnes otsida viisis. Võrreldes muusikat maaliga võiksime meloodiat sarnastada eseme kontuurilisele kujutusele, kuid et muusika on iseseisev maailm, mis vastupidine maise tõelisuse reaalmailmale, et ta on päämiselt hingeliste emotsioonide maailm, siis nimetame meloodiatki puhtaks hinge projektsiooniks.

Rahvuslaulud on seepärast kallid igale rahvale ja elavad seepärast nii kaua tema teadvuses, et nad on inspireeritud ühiseist rõõmudest ja kurbusist. Iga rahvas on oma laulude viisides väljendand oma rahvushinge ja seepärast võivad nad teisile võõrrahvaile küll olla huvitavad etnograafiliselt, kuid mitte nii kallid, armsad, lähedad. Et viis võiks tõesti olla elav, peab ta voolama inimese südame sügavusist või jälle olema dikteeritud vastuvaidlematu ilu abstraktsest tundest. Kui ta aga on helide juhuslik kogu, mis üldinimlikust kuulmise kalduvusest sündind hääkõla vastu, siis annab ta vaid neid mehaanilisi ja banaalseid viise, mis iseloomustavad populaarsete valsside, salongide näidendite ja moodsate kupleede suurema osa ja mis on niisama kergesti eraldatavad kunstilisest viisidest nagu imetoredad kalliskivid või miniatüürid vulgaarseist turufabrikatsioonest. Leo Tolstoi oletas, et kord saabub aeg, kus kõik võimalikud viisid osutuvad ammutatuks, kuid see oletus on niisama põhjendamatu nagu arvamine, et elav inimese süda võib kunagi lakata armastamast, kannatamast või naermast. Helide vastuvaidlematu ilu, mis pole tundega kutsutud ellu, on sarnane reaalmailma ilule. Suur esteet Oscar Wilde ütles, et „ilu on geeniusse vorm või koguni ülevam kui geenius, sest ta ei nõua seletusi. Tema on surematuid looduse nähtusi nagu päike või kevadki“.

Puhas meloodia on vaid peenike psühholoogiline kontuur, otsekui eskiis teatavast hingeolekust. Et avaldada ta täielik tuum, on tarviline harmoonia osavõtt. Viisi harmooniline kaassaatmine avaldab täieliselt selle sisemust.

Üht ja sama viisi võib harmoniseerida mitmesuguselt, lõpmata-mitmekesiselt. See viisi harmonisatsiooni vaba valik, mis vastaks autori isiklikule maitsele ja kavatsusile, teeb harmoonia mõistuse elemendiks, mille hälliks pole mitte süda, vaid intellekt. Isegi veetlevaim viis, kui ta harmoniseeritud labaselt ja tühiselt, saab vulgaarseks ja läägeks; teisest küljest vastuoksa võib tore ja peenekoeline harmoonia teha huvitavaks isegi niisuguse meloodia, mis pole just iseäranis kena. See on just samasugunegi analoogia, nagu seda näeme elus: kui sageli võib isegi üks siiras südametung, kui ta pole juhitud mõistusest ega dikteeritud kainest elumõttest, kutsuda välja ainult põlgava kaastunde, kuna teisest küljest jälle võib võluvasti ja peenesti väljendatud mõte, kuigi ta pinnapäälne, kutsuda esile vaimustuse ja üllatada ettekujutust.

Väljenduse ideaaliks muusikas osutub muidugi südamliku ja mõistusliku (viisi ja harmoonia) alguste liitumine. Kui erksa südame sügavusist voolavale imeilusale viisile seltsib loomulik ja tore harmoonia, mis nagu avaldaks kogu selle suure südame intellektuaalset alget, siis sattudes muusikalise väljendamise ideaali mulje alla elame läbi kõige suurema hingelise vapustuse. Sarnane hurmav viis ühes loomuliku harmoonilise algega tekib sageli ühel ajal autori teadvuses ja siis räägime helilooja erakordsest siira- ja avameelsusest. Kui peenelt-tore harmoonia hiljem seltsib, otseki täiendades juba tekkind viisi, siis räägime helilooja vaimse organisatsiooni peenusest. Harmoonia lihtsus ja loomulikkus annavad tunnistust hinge tervisolust ja jõust, raffineeritud toredus ja ekstravagantsus — aga ta haiglusest ja erilisest verevaesusest.

Tunnistades harmoonia muusikalise mõtluse elemendiks, oleme teind vahet kahe liigi vahel: seotud mõtlus (kontrapunkt) ja vaba mõtlus (harmoonia). Kontrapunkt on õpetus mitmesuguste iseseisvate viiside üheaegse ühendamise säädusist. Kontrapunktiline mõtlus on niisugune mõtlus, misjuures kõigi häälte meloodilised jooned liikudes säilitavad oma individuaalsuse. Harmoonilise mõtluse juures omab ühe hääle meloodiline joon domineeriva osa; kõik teised ühinedes kaotavad oma individuaalsuse ja ainult täiendavad pähähäält. Tuntud muusikajuht Rösch nimetas kontrapunktilist mõtlust horitsontaalseks, harmoonilist mõtlust aga vertikaalseks. Kui möönda meloodia horitsontaaljoone väljendajaks, siis joonistab iga hääl kontrapunktis sarnaseid horitsontaale. Harmoonias aga vastuoksa, kujutades akkordilisi ja teisi tema kaasatmisi, asuvad kõik teised hääled tema suhtes vertikaalseisukorda. Erandiks jääb muidugi vastava horitsontaali pääviis. Kontrapunktilisel mõtlusel ei ole helilooja täiesti vaba, sest ta kunst seisab iseseisvate häälte mitmesuguses ilukõlalises ühendamises, millel kõigile on ühine teem (imitatsioonilised vormid) või jälle mitmesugused teenid, mis aga vastavalt mõninga filosoofilisele ideele on ühendatud üheks tervikuks (näit. Wagner'i ja Richard Strauss'i looming). Harmoonilisel mõtlusel on aga helilooja täiesti vaba, sest siin avaldab ta vaid hinge meloodilist joont vastavalt oma individuaalsele. Kontrapunktilisele mõtlusele vastavad muusika polifoonilised vormid, harmoonilisele mõtlusele aga homofoonilised. Kontrapunktilisel mõtlusel mängib üleolevat osa mõistus ja intellekt, meloodilisel mõtlusel aga tunded.

Inimese teadvusele, mis puutub kokku võõra loominguga väljaspoolt, avaldab mõistuse või tundmuse ülekaal päris lahkuminevaid effekte. Mõistus ja intellekt, jättes meid sisemiselt külmaks, üllatab meie ettekujutust ja mõjub

meie fantaasiale; tundmus vastuoksaks liigutab meie südameid ja kutsub esile vastavad elamused. Sel põhjusel võib liigitada kõiki suuri heliloojaid kahte põhiossa, kui inimhinge kogu psüühika kahe olemise — tundmuse ja mõistuse — väljendajaid. Esimesse rühma kuuluvad kõik need heliloojad, kelle juures viisi ülekaal avab ja toob välja tundmuse ja inimsüdame elamuste lõpmatu gamma. Alates naiivse, lapseliku elurõõmu ja muretu-olekuga liigub muusika meloodiline vaim pika heroilise optimisismi, unistava romantismi, pettunud pessimismi ajaloolist teed mööda jne. jne., lõppedes selle haiglase neurasteeniaga, mis nii iseloomulik inimkonna hingelisele meelsusele eel maailmasõda XX sajandi lävel. Alates kaheksateistkümnendast sajandist kuuluvad esimesse kategooriasse niisugused heliloojad nagu Haydn, Mozart, Beethoven tema loominguga I ja II perioodi ajal, Weber, Schubert, Mendelssohn, Schumann, Chopin, Čaikovski, Grieg jne. jne. Sellele heliloojate rühmale sai osaks suur lugupidamine ja vaimustuse avaldused. Need on kõik kultuurmaailma lemmikud.

Teise heliloojate kategooriasse, kelle juures on mõistusel ja intellektil ülekaal, kuuluvad Gluck, Beethoven III perioodil, Berlioz, Liszt, Wagner, Rimski-Korsakov, Richard Strauss, neo-prantslased Debussy, Ravel ja teised. Nii siis koonduvad siia rühma kõik muusika reformaadid ja pioneerid, kes otsisid ja leidsid muusikas uusi teid, ülesandeid ja eesmärke. Eraldi peab siin märkima veel Sebastian Bach'i, kes osutudes suurimaks muusikamelodistiks siiski kogu vanaaegse muusikakunsti mõistusliku karakteri tõttu kuulub teise heliloojate kategooriasse. Selle kategooria heliloojate enamikule langes osaks nende ilmunisel maailma kunstiaareenile julm tagakiusamine, eitamine ja mittemõistmine. Oma püüdmissis muusika-ala laiendada, muuta teda päälle hingeliste emotsioonide keele ka kogu inimliku kultuuri väljendajaks, lähendada teda kirjan-dusele, filosoofiale, skulptuurile ja maalikunstile — põlastasid paljud neist tead-likult heli puhtmuusikaalset aistilist hurma, ohverdades selle elutõele ja karakter-susele. Muusikakunsti sibariidid, kes vaatavad talle mõnulemise seisukohast ja kes otsivad muusikas vaid hubast närvide suigutamist, on ikka pahased niisuguse muusika näotusest ja mõttetusest, kuna nad absoluutselt ei suuda maitsta niisuguste helitööde ilu, mille jaoks on juba tarvis teatud ajupingutamine.

Peame tunnustama iga kunstniku absoluutselt vabaks ta kunsti alal ja mõõname, et iga kunst on ajalooliste, kultuuriliste ja kunstiliste andmete kogusummast valmistatud ette. Beethoven näiteks komponeeris seepärast nõnda, et ta elas pärast Bach'i, Haydn'i ja Mozart'i, kuid ta looming oleks olnud hoopis teissugune, kui ta oleks sündinud romantismi ajal või pärast Wagner'it. Kõik kunsti leiutised, arvestades muidugi seejuures asjaolu, kuivõrd nad päälle hariliku hääsoovlikkuse ka tõesti anderikkalt on väljendatud, peame tunnustama sügava tähelepanu ja hoolika uurimise vääriliseks. Ei või kujutella suurimat kitsarinnalisust, kui millegi uue ja arusaamatu eitamine vaid seetõttu, et ta läheb lahku mingisuguseist maksmasolevaist eelarvanguist. Evoluutsioneeriv maailma hing järjest muutudes leiab ikka oma mõtteile ja ideile uusi vorme ja uusi väljendeid. Uus aeg loob uusi laule. Tagasipöördumist vanale ei ole, ja selles igaveses põlemises, ehitamises ja loomises, mille teed on teadmatud, seisab kogu tuleviku kustumatu jõud, grandioosne ja jume-rikas nagu elu ise.

(Lõpp.)

ARTUR KAPI ORATOORIUM „HIIOB“

(Eelolevaks esiettekandeks 1. märtsil s. a. „Estonia“ kontsertsaalis)

Lühike seletus

R. PÄTS

Kes ei tunneks piiblist Hiiobi lugu: lugu vagast, jumalakartlikust mehest, kelle kätetööd Issand oli õnnistand, kellele annud tarkust, rikkust ja au, ent kelle kätetööd Issand oli õnnistand, kellele andnud tarkust, rikkust ja au, ent jumalakartlikkuses. Kuid ka siis, kui Jumal Hiiobi annab Saadana võimuvalda, kes hävitab ta pere, teeb pihuks ja põrmuks ta maise vara, — ka siis Hiiob

vagalt alistub, kiites Kõigevägevamat: „Issand on andnud, Issand on võtnud. Issanda nimi olgu kiidetud!“ Taas kiusab Saadan Jumalat — andku ka Hiiob ise ta võimusesse. Eks vaadaku siis, kas ta ei pööra selga oma Jumalale. Ning Jumal vastab: „Ta on su käes, jäta aga ta hing rahule!“ Kui nüüd Saadan lööb Hiiobi paisetega jalatallast pääläeni ja Hiiob seitse päeva kurjade inimeste poolt tagakiusatuna vaikivalt valudes vaevelnud, — siis muutub ta meel kannatamatuks — ta vannub ära oma sündimispäeva. Nüüd süübib Jumalale püha viha. Ta ilmutab end Hiiobile ja nõuab vastust.

Hiiob alandub tuhas ja põrmus, tunnistab oma pattu, kahetseb. Ning Jehoova arm on otsatu. Järgneb andeksand ja kõige kurja tasumine kahe võrra hääga.

Nii lühidalt tolle piibliloo sisu, mis aluseks J. Kaljuvee' librettole, millele meie lugupeetud vanameister Artur Kapp leidnud sobiva muusikalise väljendusvormi oratooriumina. See vorm ühtlasi esineb esmakordselt meie muusikaloomingus. Märkimisväärne siia mõningaid jooni muusikalise sisu selgituseks.

Oratoorium „Hiiob“ on kirjutatud sega-, mees- ja naiskoorile, solistidele (Hiiob — bariton, Hiiobi naine — mezzo-sopr., Saadan — pass, Jumal — pass ehk retsitaator), mees-tersetile ja kahekordsele kvartetile, sümfoonia-orkestri ja orelil saatel. Kahes jaos.

A. Kapl oratooriumi „Hiiobi“ päämotiiv

Autograaf

Sissejuhatus algab laia, idamaiselt kaunikõlalise dooria helitõus meloodiaga, mis kandub ühelt pillilt teisele (fagott, oboe, corno, flauto, clarinetto), ühtlasi kogu aeg kandlekõlalisel orelpunktil huvitavalt moduleerides. See meloodia, mille kaunist kõla kuuleme veel hiljemgi mõnda korda, on teose päämotiiviks ning taotleb helides väljendada kogu teose juhtmõtet — *õnn sel, kes usub Jumalat*. Talle liitub *teine* — pärsastine inglite motiiv, mida alul mahedasti kuulutavad sarved, siis flöödid ja klarnetid keelpillide ning kandle voolaval saatel. Täis taevast helgust kõlab see orkestri sissejuhatus, kuni ilmub uus, lühike sekventseeruv motiiv, ette valmistades toredat, päämotiivil kõlavat, idamaise hümmi taolist meeskoori: „Õnn sel, kes kardab Jehoovat!“ See on viidud läbi vaheldusrikkalt: orkestris värvikad vahemängud, väikesed kontrapunktilised motiivikesed, à-capella-lausekesed jne. Koor lõpeb palvemeeleolus. Nüüd sama päämotiiv kuuldu orkestrist, kus esineb uues, modulatsioonirikkas väljatöötuses. Sel Hiiob laulab oma tänu Jehoovale. Järgneb rahvalt (segakoor) kiituse-laul, mis väljendub aiva ülespoole tungivas motiivis. See kandub meeskoorilegi, mis taas ühineb naishääliga. Orkestri trioleeriv saatemäng, samuti edasitun-giv, aitab kaasa suureks tõusuks, millest haarab järsku metsik, jubedaist kõla-dest ning marutuulest saadetuna, õõnsaile kromaatililise kvindi-hüppeile ehitatud, Saadanat iseloomustav vahemäng. Ikka paralleelseist kvindi-hüppeist saade-tuna, salapäraseil kromaatilisel suurtertsi-käigel, laseb kuulda Saadan oma hoop-levat tooni. Targutab järele ka samast hooplevust väljendav, Saadanast inspi-reeritud *õelate koor*: „Loll usub Jumalat“. Kuid peagi katkestavad seda sar-kastilist hooplevust hardad palveakkordid, mis ettevalmistuseks järgnevale laia-mõõdulisele koorile „Suur oled sa, Jehoova“. Meeskoor seda algatab, ning see areneb eelmisele tugevasti kontrastivaks suursuguseks, ülevaks kiidulauluks, mille võimsate kooriakkordide hulka kostab orkestrist too lai idamaine pää-motiiv.

Tumedakõlaline retsitatsioonitaoline lause toob jälle esile kurjad vaimud ja Saadana, kes arutavad Hiiobi rikkust, ta rohumail laiutuvaid suuri, lihavaid

karju. Siis Saadana hüüdele — hei, Seeba mehed agarad ja kangelased Kaldeast, üks näete pala parajat; ma ise tõstan kõrvetuult, mis äikest paneb mässama! — järgneb suur orkestri vahemäng. See algab salapäraselt, kurjakuulutavalt ja areneb tol kvindihüppelisel saadanlikul passimotiivil laastavaks tormiks, mis hävitab kogu Hiiobi varanduse. Kaldea ja Ebrea mehed võivad nüüd hõisata: „Me võit! Me võit!“ Kuid Hiiob ei lase end eksitada. Kõlab ta palveline juhtmotiiv ning rahulikel sõnul Hiiob laulab Issanda nimele kiitust. Teda kinnitab polüfooniliselt arendatud à-capella- ja inglite-koor („Püha, püha“), mis ornaalomulise viiulisoolo saatel kõlab pühalikult. Retsitatsiooniline dialoog Jumala ja Saadana vahel iseloomustab Saadana kiusu. Jumal annabki Hiiobi Saadana võimusesse. Inglid laulavad: „Tagane sa, püha vaim!“ Vahemänguna Hiiobi pihtimustundeid väljendav viiulisoolo. Siis Hiiobi palve: „Su poole, Issand!“ Esimene osa lõpeb kooriga, milles parastatakse Hiiobit („Ta teisi küllalt aidanud. Nüüd aita iseennast!“). Kuid sellesse hakkab kostma üha selgemini ja selgemini päämotiiv, mis teose alul rääkis — „Õnn sel, kes kardab Jehoovat“ — see on kui lootuse säde.

Oratooriumi teine jagu kujutab Hiiobi katsumist. Muusika algab dissoneerivate sobitustega, mis ei väljenda midagi hääd. Naine sõitleb Hiiobit, et ta ikka oma vagadusest peab kinni. Samas haarab orkestri passikäikudes huvitav, ostinato-taoline *hurjutamismotiiv*, mis iseloomustab nais- ja mees-häältel kajastuvat rahva hurjutamist, kuhu kostavad ka Hiiobi naise sõitlused. Ent Hiiob on oma usus vankumatu. Kindlarütmilisel saatemuusikast seda taipame otsemalt. Veel kord ilmub tuttav moduleeriv ostinato, veel kord ilmestub selles kiusatus vanduda Jumalat. Kuid ei, — taas kostab Hiiobi vaga palvemotiiv, ning Hiiob laulab: „Ma pean veelgi oma vagadusest kinni. Ei, ei. Ta siiski on mu varjupaik“. Tulevad sõbrad teda trööstima.

Ja inimene on lihalik. Viimaks Hiiobki oma suuris kannatusis ei saa hoiduda kurjustamast Jumalaga. Läheb veel kaugemale — ta neab oma sündimispäeva. Sõbrad manitsevad, koguni süüdistavad teda („Sa oled salapatune“). Hiiob on murtud. Ta ariosos, mis ehitatud lõpmatult moduleeruva iseloomuliku *saatuse motiivile*, kajastub kõik too endine õnneaeg — ent vaid mälestisena. Samas orkestri saatemängus ikka madalamale suunduvad passi-käigud, nagu taandaks veel enam toda rõõmuaega, millest nüüd jäänd vaid valus mälestus. Siis ilmutab end Jumal. Maheda il orkestri kaasmängu kõladel laulavad ka inglid („Kõik taevad laul'vad Jehoovale au“). Lühike, kuid mõjuv retsitatiiv Jumalalt nõuab Hiiobilt vastust. Järgneb Hiiobi patukahetsus („Ma olen põrm ja tunnistan end süüdi ja kahetsen tuhas ning põrmus“). Siis võimsad akkordid (puhkpillid), kajastudes maa pääle (keelpillid), kuulutavad Jumala andeksandi Hiiobile.

Apoteoos. Lai meloodia kahelt tromboonilt ennustab midagi hiigeldimensioonilist. Ning tõesti, suure tõusu juures haarab koorihääl sama meloodia poole kiiremas tempos, arendades sellest meistrifuuga üleva kiituselauluna („Küll väga õnnis“). Temasse põimub veidi hiljem orkestri saatemängus uus fuuga, moodustades üheskoos *koori fuugaga suurejoonelise liitfuuga*, mis oma haripunkti saavutab sääl, kus temasse veelgi põimub üks tähtis motiiv — nimelt too lai, kaugelekõlav *päämotiiv*. Sügav-tõsiselt, kuid ühtlasi juubeldavas kõlas see imosantne lõpp veel kord kriipsutab alla tolle monumentaalse teose juhtmõtet: *Õnn sel, kes usub Jumalat!*

WOLFGANG AMADEUS MOZART

(Tema 175-da sünnipäeva puhul)

A. KASEMETS

27. jaanuaril mälestas terve muusikaline maailm suure helimeistri *Wolfgang Amadeus Mozart*'i 175. sünnipäeva. Teise XVIII sajandi muusikaliste gigantide — Bach'i, Händel'i, Haydn'i, Beethoven'i jne. — hulgas omab *W. A. Mozart* täiesti erisuguse koha. Kui teised nimetatud suurmeistrid tõusid pika ning visa õppimise ja töötamise järel oma suuruse pjedestaalile ja löid oma tähtsamad meisterteosed küpses meheas, kerkis Mozart tänu oma otse haruldasile looduslikele andeile eredalt särava komeedina muusikataeva zeniidile juba õrnimais lapsea-aastais, säras sääl harukordselt geniaalse imelapsena väheseid aastaid ja kadus siis — ainelisist raskusist, ülemäärasest töötamisest ja pahatahtlike kadedatajate väiklasist intriigist murtuna juba 35-aastasena mullapöue.

W. A. Mozart, see kõigi aegade suurim imelaps, sündis 27. jaanuaril 1756. a. Salzburgis. Ta otse imetaolist andekust, mis avaldus juba õrnimas lapseas (näit. vaevalt kolme-aastasena tabas õieti intervale!), märkas ta isa *Leopold M.*, kes oli Salzburgi ülempiiskopi õuekapellmeister ja tubli helilooja, väga varakult ja hakkas seda ettevaatlikult, kuid suure järjekindlusega arendama. Tulemused olid otse haruldased: nelja-aastaselt tegi väike imelaps juba õnnestund komponeerimiskatseid, viie-aastasena mängis ansamblis teise viiuli partiiid ja kuue-aastasena oli orelil- ja klaverimängus nii kaugel, et isa söandas viia teda esimesele avalikule kontsertreisule — 1762. a. Müncheni ja Viini, järgmisel (1763) aastal üle Mainzi, Frankfurdi, Koblenzi ja Aacheni Brüsseli ja Pariisi, ja 1764. a. Londoni, kus väike imelaps esines selle maailma suurte — kuningate ja vürstide — kodudes määratu eduga. Sellel kontsertreisul, mis lõppes 1766. a., ja kestis seega kokku kolm aastat, sai ennenägematu andekas imelaps üldise imetluse ja tormilise vaimustuse osaliseks.

Sama kontsertreisu ajal, s. o. 7—9-a. poisikesena, komponeeris ta ka oma esimesed sonaadid ja sümfooniad.

Jõudnud koju tagasi, hakkas ta õppima kontrapunkti ja komponeeris 10-aastasena oma esimese oratooriumi ja laulumängu. 11-aastasena lõpetas ta Viinis, kus viibis lühemat aega, oma esimese ooperi ja 12-aastasena esimese messi, mis kanti ette ta enda juhatusel.

Juba nendest esimesist kompositsioonest võis märgata noore meistri erilist kalduvust ooperisse. Selle ala põhjalikumaks väljaarendamiseks saatis isa noore Wolfgangi 1769. a. ooperi emamaale — Itaaliasse —, kuhu ta jäi kolmeks aastaks. See aeg kujunes noorele Mozart'ile uueks triumfiks: avalikele kontser-

dele, kus ta esines, joosti tormi, teda imetleti ja kanti kätel Florenzi ja Neapoli õnedel, Roomas, kus ta muu-seas kirjutas mälu järgi üles Allegri' kuulsa üheksahäälse „Miserere“, nimetas paavst 14-aastase imelapse „Kuldse kannuse“ rüütliks, Bologne'is valiti ta „Accademia dei Filarmonici“ liikmeks, Veronas

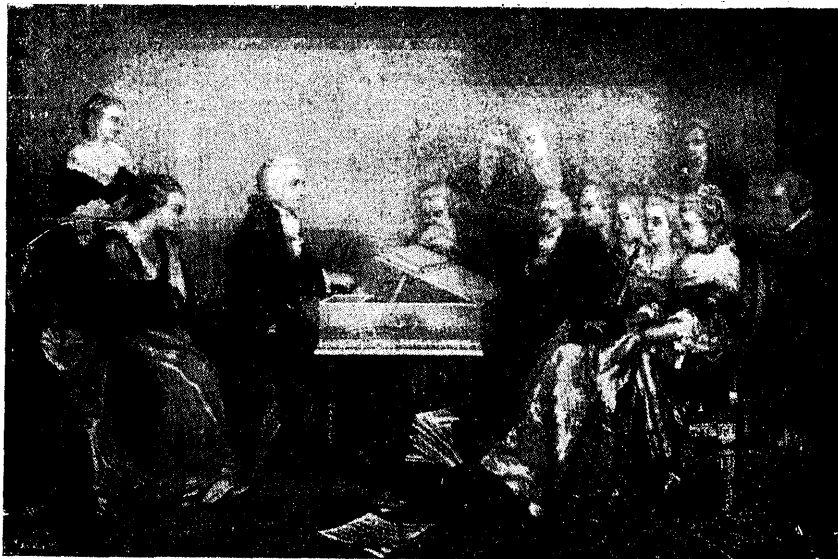
Noor Mozart klavessiini juures

säälse akadeemia auliikmeks jne. Samal ajal komponeeris ta jällegi hulk oopereid ja mitmesuguseid teisi helitöid, osalt vabalt, osalt eritelimisile, millest paljud said suure menu osaliseks ja suurendasid aiva noore autori kuulsust.

Ent vaatamata sellele suurele edule, mille osaliseks sai Mozart kõikjal, olid selle edu ainelised tulemused koguni viletsad: niihästi esinemiste kui ka helitööde eest makseti talle väga halvasti. See sundis teda otsima kindlama ja parema sissetulekuga kohta. Kuid viimast polnud kerge leida. Katsetand mitmel pool asjatult, siirdus ta 1777. a. ühes emaga üle Müncheni veel kord Pariisi, kuid pöördus säält (1779. a.) pettunult tagasi ja võttis vastu organisti-koha Salzburgi ülempiiskopi Hieronümus'e juures, kus oli varem lühemat aega kontsertmeistriks. Viimane kohtles aga suurt helimeistrit äärmiselt toorelt, alandades, sõimates ja teotades teda igal võimalikul juhul ja viisil, ja kui Mozart seda ei suutnud enam kannatada ja palus ennast teenistusest vabastada, ajas ülempiiskopi köögimeister ta jalahoopidega majast välja. Niiviisi häbistatult oma sünnilinna ülempiiskopi majast minema kihutatud, siirdus Mozart 1781. a. Viini, kuid siingi ei naeratand talle õnn vastu. Kauase teenistusega oleku järel sai ta lõpuks väikesepalgalise õuekomponisti koha, mis ühes viletsastitasutavate tundidega võimaldas talle ainult vaevalse äraelamise. — Nii vähe hoolis nüüd Viin endisest jumaldatud imelapsest!

Ent hoolimata ainelistest raskusist ja äraelamise muredest töötas Mozart'i loov vaim aiva suureneva jõuga edasi. Teos teose järel valmis tal sel perioodil, teiste hulgas ka ta tähtsamad ooperid „Figaro pulm“ (1785), „Don Juan“ (1787), „Nõiavile“ (1791) jne. Kuid ka need ei toond talle päälle murede ja pettumuste peaaegu midagi. Vaenuliste kadestajate poolt pandi käima kõik rattad ja igasugused inetud telgitagused intriigid, et aga takistada või ajada

nurja nende teoste ettekanded. Ja suuremalt osalt õnnestus see ka. Kõik see mürgitas õrnaloomulise Mozart'i tundelist hinge ja kurnas ta tervist, mis pingutava ületöötamise ja aineliste raskuste tõttu oli niigi tugevasti nõrgestatud, sedavõrd, et ta 5. detsembril 1791. a., vaevalt 35-aastasena, varises lõplikult kokku. Ja maeti see omal-ajal jumaldatud ja vürsti- ning kuningakodades kätel kantud geniaalne imelaps ning harukordne suurmeister kõigist mahajäetuna Viini linna kulul ühes teiste linna vaestega ühisesse hauda, mille täpsat asukohta ei teata tänapäevani, sest ta naine ja kaks poega lamasid matusepäeval haigena kodus ega saand seepärast ta põrmu saata, — mõned üksikud sõbrad, kes küll olid ta kirstu ärasaatmisel, pöörsid aga halva ilma tõttu poolelt kalmistu-teelt tagasi, nii et ta põrmu ainukesiks muldasängitajaiks oli vaid paar tundmatut palgalist matjat.

W. A. Mozart Vilnis oma sõpradele „Don Juan!“ esmakordselt ette mängimas

Nii kurvalt lõppes kord otse pimestavas imetlus- ja austussäras aland geniaalse imelapse ja suurmeistri lühike elu!

Ja ometi on Mozart'i elutöö väärtus nii hindamatult suur, rikkalik ja põhjanevalt tähtis, et terve praegusaja muusikaline maailm kummardub üldise imetluse ja aukartusega selle geniaalse loovvaimu surematu suuruse ees.

Mozart'i loov vaim haaras kõiki muusikastiile ja -vorme ühesuguse meisterlikkusega, — oli ühesuguselt jõuline ooperi, oratooriumi, sümfoonia, kamermuusika ja teiste muusikavormide alal.

Sääljuures on ta loodud teoste arv nii suur, et paljas nende loeskelu võtab oma alla ta tähtsama elulookirjutaja Otto Jan'i teoses 24 trükitud lehekülge. Olgu siinkohal mainitud vaid ta suuremad teosed: 49 sümfooniat, 21 ooperilaadilist lavateost, 15 messi, kuulus requiem ja hulk muid kirkumuusikalisi

teoseid, 84 klaveri-, viiuli- ja orelisonaati, kokku 110 kammerm. teost, 6 viiuli- ja 25 klaveri-kontserti, 41 kontsertaariat jne.

Kuigi Mozart on, nagu juba tähendatud, universaalne helilooja ja ühesuguselt meisterlik kõigis muusikavormides, on ta kaaluvamaks alaks ikkagi *ooper*. Siin löi Mozart justkui lepitava ja ühendava sünteesi ühest küljest tol ajal valitsevast sentimentaal-paatoslikust, laulu välistele efektidele pöörõhku panevast *itaalia ooperist* ja sellega sõjajalal olevast ning ooperis dramaatilist elementi, sisemisi läbielamusi esikohale tõstvast *Gluck'i ooperist*, tasakaalustades sääljures veel ooperi kaht eraldatud elementi — *vokaalset laul* ja *instrumentaalset orkestris*.

See ühenduses Mozart'i loomingu muude suurte väärtusiga ongi põhjuseks, et ta loodud ooperid „Don Juan“, „Nõiavile“ ja „Figaro pulm“ on püsind enam kui sada aastat ooperiteaatrite repertuaaris huviküllaseina ja värskena.

Mozart, kes juba varajasest lapseeasst pääle elas sõna tõsises mõttes ainuüksi muusikale, sai pöörda vähe tähelepanu oma üldise hariduse täiendamisele. See tõttu jäi ta tugevasti maha sellest vaimsest liikumisest, mis haaras Euroopa harituma seltskonna liikmeid, samuti ka kirjandust 18-dal sajandil, prantsuse revolutsiooni mõjutusena pannes neid tundma ja mõtlema sügavalt, üldinimlikult. Mozart'i tunnete-maailm oli kitsas ja ühe külgn, — piiratud nendest kivinend traditsioonest ja pinnapäälseist harjumusist, mis valitsesid neis rahulikult ja muretu elavais ringkonnist, kus tal tuli liikuda ja töötada, — ringkonnist, kus sisuvaene nali, muretu lobisemine, maneeride pääliskaudsus ja kerge, varjatud ulaelu olid samasuguseiks seltskondliku väärtuse määrajaiks, kui *pitskaelasidemed ja puuderdatud patsikesiga parukad*, — kus üldiseks seltskonna deviisiks oli lause: „*Morgen wieder lustig!*“

* Vastavalt sellele puudub Mozart'i muusikas see individuaalsete läbielamuste ja subjektiivsete tunnete sügavus, mis on omane näiteks ta järeltulija Beethoven'i muusikale.

Seda tunnete sügavust ja läbielamuste suurust asendab aga Mozart'i juures tunnete *puhtus*, *nooruslik värskus* ja *soe, muretu õrnus*.

Tema muusika ei ole mitte sügavate sisemiste kahtluste ja pikkade kaalutluste produkte, nagu see oli Beethoven'i juures, vaid muusika voolas tal hingest kui lõpmatust lättest lihtsalt, iseenesest, ilma igasuguse raskuse ja vaevata, ja ühesuguse kergusega nii lapseeas kui viimaseil eluaastail. Ta ülimalt voores oli sääljures vormi kaunidus, stiili puhtus ja ideaalne objektiivsus. Isegi kannatuste ja tugevate kirgede kujutlused on tal antud edasi imetlemisväärse klassikalise stiilipuhtusega, sarnanedes seega parimaile greeka kunstitooteile.

Seepärast ei esine ka *muusika, kui helide harmoonia* õilis kunst, ühegi teise helilooja juures nii suures täiuslikkuses kui Mozart'il. Seda väljendas väga kaunit Anton Rubinstein oma ütcluses: „*Igavene päike muusikas — see on Mozart!*“

See rikkalik pärandus, mille jättis see enneaegselt lahkund suurmeister maailmale, sunnib meid peatuma ta mälestuse juures sügava aukartuse ja tänutundega, ja eriti praegusel mälestusaastal kummarduma vaikes imetluses selle geniaalse meistri ees, kes oli inimesena haruldane ja loojana suur.

REQUIEM

R. HOHLBAUM

Kohtupalati alaline liige nõunik von Tramin silmitses söögilauda, nihutas seda ja teist Meisseni kausikest, korraldas kuldnuge ja -lusikaid, et need päikeses säraksid, seadis karaffi nii, et õhtukuma veini punas võiks sädeleda, astus tagasi, silmitses veel korra kõike uurivalt nagu maaler valmind pilti, ja noogutas siis majapidajannale: „Kui soovite minna tantsupeole, minugipoolest. Muuga saame juba ise hakkama.“

Niksutamistega kadus see. Majahärra jäi üksi. Ta lõi märglevalt spinetil*) paar passaaži ja hakkas siis välja koorima keelpile, mis hoolsasti sissepakituna tugenesis noodipultide juurde säädeldud toolide najale.

Peagi kogunesid teisedki — kõhukas suurkaupmees Stagl, kes hingas nii sügavasti ja raskesti, et uuriketi hulgalised ripatsid aiva tirisesid tõusneval ja vajuneval kõhul, siis pedantsuseni korralik, peenete kommetega õuevalgustus-kammervalitseja Taubenschlag ning kapitalist Grassmuck. Viimane sisse astudes laskis heledad silmad ringi tantsiskella, hüüatades: „Peaaegu viimane, sääl pean ju häbenema!“, läks kõrvaltuppa ja silmitses lauale kuhjatud aardeid. Teised järgisid talle, härra Taubenschlag viimasena.

„Peenike, peenike!“ kiitis härra Grassmuck, „vaadake vaid seda veini-kreemi, kuid päike tas peegeldub, sädeleb nagu rubiin! Ja,“ ta haistis mingi karaffi kallal, „päris Mailberger ise, 85-dast, kas mul on õigus? Sääl muud päris rahuarmastajaks, kui näed midagi taolist! Otse harras!“

Härra Taubenschlag'i pitskaunistatud käsi tõmbas püksitaskust oma Nürnbergi muna**): „Kuhu jääb siis ooberst? Sõjaväeline punktipeälsus! Oma kaprali ta pistaks pokri!“

„Kas hakkame päale, pani kapitalist ette.

„Nagu härrased arvavad,“ möönis võõrustaja.

Nüüd järgnes pikk vaikus. Häätähtlik pomin, kui keegi maitstes pasteti või niisutas keelt. Tihedamalt mässis end õhturahu ümber nelja vanapoi. Vein ei sädelend enam, kahvatund õiepuud akna all mühisesid tähtsamini tugevamas tuules. Mingi lind laulis. Mahedat niiskust tungis sisse; lõi kell; hajus.

„Oberstit enam ei tule,“ nentis Taubenschlag.

„Võib-olla on tal jälle luuvalu,“ arvas Stagl.

„Luuvalu,“ naeris Grassmuck, „kuis võib üldse omada luuvalu!“

Kohtunõunik siirdus muusikatuppa tagasi ja soris nootides. Härra Taubenschlag järgis talle, sulges akna, süütas küünlad.

„Säädsin alul valmis kvinteti. Nüüd, kus meid on vaid neli, tuleb leppida kvartetiga,“ kahetses majahärra.

„On ka päris kena,“ oli kapitalist rahul.

„Kõik ebatäpsuse pärast!“ urises Taubenschlag.

*) Spinett — vanamoodi klaver, meie klaveri esiisasisid.

**) Nürnberger Eier — a. 1500 päale Nürnbergis toodetud taskukellade nimetus.

„Mis on härra kohtunõunikul siis täna sääl? Aa, Mozart! seda ma armastan, sääljuures võib nii kenasti välja puhata, see ei oma midagi metsikut ega ras- ket, mida ma ei kannata!“ kiitis Stagl.

„Ja ei käsitle nii häbematul hüpelt reegleid, kui too uus, too Beetho- ven. Alati on ta korrekt, Tema Majesteet, suur keisrinna omal-ajal favori- seeris *) teda suuresti!“

„Mina armastan tema juures seda liuglevust, suursugusust,“ sõnas nõu- nik ja sirutus mõnustasi välja, „ta ei küsa, ei teeskle hingevalusid...“

„Teil on päris õigus,“ oli kaupmees nõus. „Hingevalusid, seda ma vahest armastan! Nagu ütlesin, välja tahan ma puhata muusika juures. Ärritusi on mul ärisi küllalt!“

„Peenike mees on see Mozart, sääl pole midagi rääkida,“ lõpetas härra Grassmuck. „Andandid, need on nagu teie pasteetid, nii peened ja sisukad, ja akkorde scherzos võib juua nagu õilsat Mailbergerit. Seesama surin liikmeis. Asetan endale klaasi puldi kõrvale. Ärge vibutage seda oma viulipoognaga ümber, härra õuevalgustuse-võlur, teil on kombeks sellega ikka nii kaugele sõita!“

„Mina, ma? seda pole mulle veel keegi ütelnud! Säärast korrektset män- gijat nagu mina, ei leia te terves Viinis! Aga teie, teil on akutüman...“ (**)

„Nii siis!“ manitses nõunik ja koputas spinetile. Ta mängis sissejuhatust, teised kolm loeskelid kaasa, löid sekka taktikindlalt. Levis kerge muretus, täitis toa, silendas näod, mida küünlavalgus külvas üle narritlevate tuledega. — Esimene osa oli lõpul. Majahärra võttis spinetilt saledad käed:

„Suurepärane, see üle-asjade-oleskelemine, see jumalik suursugusust! Sel- lel mehed peab kogu ta elu kestes olema koristatud teelt kõik rusuv ja inetu.“

Kaupmees Stagl noogutas:

„Hoopis teiseks inimeseks muutud, hoopis teiseks inimeseks! Ja kui mõtled, päris kade võib hakata! Sel peab käsi alati olema hästi käind, meie- sugune seevastu vaadaku ja vaevelgu aga äris!“

„Kogu kõige vaimu juures ei mingit kõrvalekaldumist reegleist, nii laitma- tult korrekt on see kõik! Paistab peaaegu, nagu voolaks ses Mozart'is värtivert!“

Kapitalist Grassmuck jõi oma klaasi tühjaks ja viuldas veel kord kergesti viimaste taktide trioolid.

„Ütlen ju, üks nagu teine, otse peen! Mul oli kogu mängu kestes keelel veinikreemi maitse. Proost, härrased, elagu Mozart!“

„Klopitakse,“ kuulatas Taubenschlag eeskoja suunas. Tahtmatult järgis Stagl ta pilgule:

„Ilus, just nüüd, kus oleme parimas hoos, segab keegi, see mulle meeldib! Välja jääda!“

Majahärra aga oli juba avand ukse ja valgustas käiku.

„Jaa, härra ooberst! Miks siis nii hilja? Palun vabandada, me juba algasime, kuna olime arvamisel, et olite takistatud tulemast!“

„Kvarteti mängime aga läbi,“ käis Taubenschlag pääle, „nii keskelt pooleli jätta pole kellegi kord!“

„Õigus,“ kinnitas Stagl, ja Grassmuck hüüdis tulnukale vastu:

„Süüa ja juua saate, mis on jäänd üle. On teile ka päris paras!“

Ooberst laskus pikkamisi tugitooli. „Täna, ei taha midagi, ei ole tõesti mingit vajadust.“

Teised löid kuulutama. Hääli oli moondund, väsind, ja oli ometi muidu alati omand vana komandotooni. Nüüd libises küünlavalgus üle näo. Seegi oli lodev, läiketa silmad vaatasid teistest mööda.

„Kas te ei tunne ennast hästi?“ küsis majahärra.

„Kas ehk viimaks süda ei anna end tunda?“ küsis Stagl isekas kaas- tundmuses.

„Jooge ja sööge midagi, teil on nälg!“ otsustas Grassmuck.

Ooberst tõrjus tagasi.

*) Favoriseerima — soodustama.

***) *Accountment* — harjumus, viis.

„Täna, mul pole midagi viga. Laske mind vaid veidi rahulikult istuda!“
„Kus olite siis nii kaua?“ küsis Taubenschlag, kelle korraarmastus juba ammu püüdis saada vastust sellele veel lahendamata küsimusele.

Ooberst kargas üles: „Mis te ütlete? Kus ma olin?... Matusel!“

„Ah nii, mõni omastest vististi. Minu kaastunne!“

„Ma ei teadnudki, et omate veel mingisuguseid lähemaid paran'te.“ *)

„Mind ei vii keegi jalagagi enam ühelegi matusele, pääle mu oma, ja sinagi lähen ma väga vastumeelt,“ püüdis Grassmuck asjatult helgitada meeleolu.

„Mängige aga edasi, härrased, see on kõige parem.“

„Jaa, jaa, mängime meie edasi!“ oli Grassmuck rõõmuga nõus.

„Kui olete veidi välja puhand, võtame kvinteti käsile; sää! ta juba lebab.“

„Nüüd tuleb scherzo,“ nendib Stagl.

„Üks, kaks, kolm; üks, kaks, kolm,“ loeskleb härra Taubenschlag.

Paar takti. Järsk katke, Taubenschlag teeb veel paar dopelttõmmet, siis vaikib temagi.

Ooberst on ühe hüppega sööstnud toolilt, iste on langend põrandale, on rebind kaasa Grassmuck'i veiniklaasigi. Hilpuv küünlahelk peggeldub loigus.

„Ei, see ei lähe, see ei lähe, ma ei või seda kuulda, ma ei või seda kuulda! Nüüd veel mitte, see on võimatu!“

„Aga mis teil siis on?“ mõmised Stagl, teised vahivad vaid tummalt ooberstile.

„Ma olin, olin... ühe tunni eest matsime,“ nootidele näidates, „selle sää!“

„Mis?“ — „Matsite?“ — „Surnud?“ — „Mozart?“ — „Et ma seda ei teadnud! Ka Tema Majesteet ei paistnud olevat informeeritud.“

„See'p see ju on, see'p see on! Keegi ei teadnud, ükski inimene! Juhuslikult sain ma teada, vaevalt kümme inimest sarga taga! Nagu, nagu koera ajasid nad ta mullasse. Vaeste-kalmistule!..“

Nuusked. Vaikus. Põlevate küünalde särin. Majahärra toetub klahvidele. Kuuldub lühike, toores, segane kõla.

„Ei, et isegi mitte Tema Majesteet!.. Kus õnnis keisrinna teda ometi nii väga favoriseeris!“

Ooberst sööstab üles: „Favoriseeris! Põlvili oleks ta pidand langema selle ees sää!, ka keisrid ja kuningad, sest ta oli Jumal! Favoriseeris! Ja samal ajal on ta kannatand nälga ja külmetand terve talve otsa!“

„Seda, seda ei suuda ma mõista! Mina arvasin, et peab olema üsna kaugel kõigist maapäälseist muredest, kui saab luua midagi sarnast!“

Härra Grassmuck tõuseb toolilt, ütleb tasa: „Et ma nii hää endal täna lasin maitsta, see teeb mulle nüüd valu.“

„Oleksin võind talle ju,“ surub Stagl välja, „võind midagi saata. Süüa ja puid. Oman küllalt keldris; kui oleksin vaid teadnud!“

Ooberst ei kuule nende sõnu. Kõneleb neist mööda: „Meie nuumasime endid tema kulul, ilma, jah, ilma et oleksime talle isegi mõelnud! Me isegi ei küsind ta järgi, lühidalt, sää! oli ja meie haarasime kämbлага. Kogu oma rikkuse kinkis ta meile, rõõmsaks saime ta läbi, mured on ta meilt võtnud, praalisime ta ülikülluses, kuna tema, Issand Jumal, nälgis! Nälgis! Soe on meil tema läbi hakand, ja tema külmetas! Elavaks on ta meid teind, tema, kes täna, täna... Me ju ei teagi, kui halvad me oleme!“

Siin ja sää! algatub keegi rääkima, sõnad nõrisevad. Siis vaikivad; vaevalt julgeb keegi end liigutada.

Küünlad kustuvad. Üks ragiseb veel vaikust segavana. Ooberst puhub sellegi. Hetke seisatub ta kõledas pimeduses. Mitte midagi muud kui inimeste rasked hingetõmbed. Tasane hääliitus. Ooberst kompab oma viiuli järgi, mis lebab spinetil. Ta silitab üle keelte, nii et kuuldub värisevat heli.

Toas on vaikne. Ja siis poognatõmme. Värisevast käest kallistatuna laulab viiul. Edasi, edasi vormub midagi. Nüüd tunnevad selle teisedki ära.

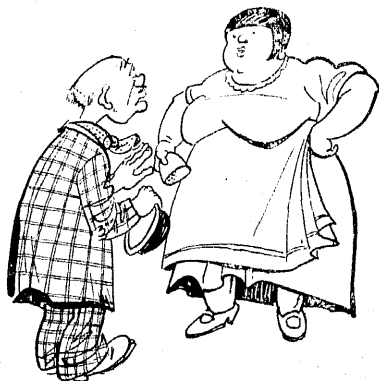
*) Parents — sugulased.

See on adagio kvintetist, mida tahtsid mängida tänagi, nagu palju kordi varem. Nad oskavad seda kõik pääst. Alati on ooberst viulidand seda osa. Igakord. Nii nagu praegu. Kas tõesti nii nagu praegu? Kas on tõesti sama? Jah, need on samad täiskõlalised akkordid, imeliselt pärlendavad käigud, noot noodilt klapi. Ja ometi on ses midagi, midagi uut, võõrast. Ei, mitte võõrast, see kuulub sinnajuure, on vaid varem puudund. Ükski ei võiks öelda, mis see on. Ainult üht nad tunnevad, midagi nukker-värisevat on tuttavais meloodiais, mis vaevu julgeb tükki esile, mida võib kuuldavale tugevas, selge käsi, juhitud helgest, jumalikust vaimust, nii et see vaid vahete-vahel tasa eluneb, nii tasa, et nad seda kunagi varem pole tajund. Mitte kunagi oma elus. Kuna see nende elule on olnud kauge, võõras. Üsna kauge? Üsna võõras? Neile näib see nii. Sest nad ei tea, et nad ometi mõnikord, keset oma mängu, on surund viiuli tugevamini enda vastu, et see noodi pikkuse kestes tahtis lüüa neis õllmitsema, et selle ühe noodi kestes nende poogen puhkas pehmemini ja õndsamini keelil, igatsuses seda äratada, mis nende eest varjatuna alati on eland helides ja nüüd ärgand oobersti mängus. Kuulatades langeb nendele kerge uim. Nad hoiavad hinge tagasi, sulgevad silmad. Edasi mängib ooberst, lähemale tuleb koht, kus peavad mängima kaasa teised häeled. Vaevalt julgevad nad sirutada käed mänguriistade järgi. Ent sääl on ka midagi, mis neid seks sunnib. Ja korraga ei võngu enam maa nende jalge all, peent kindlust hoovab neisse üle poognast ja viulist, spineti jahedaist klahvidest. Nad segunevad oobersti mänguga. Ebakindlalt, leiavad vaevaga kooskõla. Siis haaravad helidest kui millestki rahulisesti voogavast. Äkki aga tärkab see nende oma mängust, see uus, võõras, neile peaaegu salapärane. Kuis nad nüüd poognat edasi käsitavad, spineti klahve tunnetavad, tundub neile, nagu haaraksid nad millegi järele, mis neile on keeldud, mida nad ei vääri, mis on liig suur ja liig ilus nende jaoks. See rõhub, halvab neid peaaegu, kuna nende käed nagu mingi sunni all edasi liiguvad. Aralt hingavad nad. Paar takti peab klaver vahet. Nõunik avab akna. Sügavasti tõmbavad nad endasse õõ pehmet hõngu. Taas haarab neid kerge uim. Ja neile tundub, nagu ei vääriks nad ka avarat tähisööd. Nad sulgevad silmad ta ees. Mängivad üsna tasa. Aga taas annavad helid neile tuge, juhivad neid nagu hää inimkäsi. Oma troostis vaatavad nad üles, välja valgesse õhe. Tugevamini tunnevad nad armurikka käe tuge ülevoolavas tänulikus aukartuses. Nende ärgand hinged kummarduvad helide ees. Ja meloodiad kannavad nad üle kuivalgete aasade üles tähtede igaviku poole.

Imelaps

„Ta on läielik imelaps, härra professor, — juba teist kuud mängib ta ainull viiuliga“

Härmine idealist

„Siin on teile tükk leiba.“
„Oh tänan, leibast ma ei hooli, ma oleksin palund natuke klaveril mängida.“

X ÜLDLAULUPEO TUND

Raadio-ringhäälingus jaanuaris 1931.

(Demonstreeris Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühingu segakoor V. Nerep'i juh.)

Las kasvame. — V. Nerep.

Ettekande põhitoon olgu hoogus, hooplevalt laiakõlaline. Nüanssides ei ole vaja väga rõhutada pianot: lastagu lauljad vabalt laulda. Laulu mõjulepääsmiseks on tähtis: 1) võtta mõõdukas tempo; 2) tugev rütm; 3) läbi viia tõusud ja mõonad selgejooneliselt; 4) energiline ja selge diktsioon.

Esimeses salmis ei võiks olla intonatsioonilisi raskusi. Kromaatilisi käike harjutatagu akkorde kaasa mängides. Hingamised pärast sõnu „sugu, tund, und“. Kaheksandikke lauldagu: las ka-as-va-a-me me tõ-õu-se-ev sugu ja o-ota-a-me mil tu-le-eb tund jne. Rõhutada sõnu „põrutame kõrvu“. Võib lasta laulda esimese salmi forte. Pandagu tähele, et silpide „-ru-ta-me“ kõla sõnas „põrutame“ oleks puhas. Eba puhtust võivad põhjustada passid, võttes intervalli d-es harilikult liig väikese. Õeldagu neile, et seda nooti vaja rõhutada ja laulda teravamini, siis laulavad iseendast õieti. Raskemaks eba puhtuse põhjuseks võivad olla aldid, vaatamata näilisele lihtsusele. Järsu kaldumise tõttu g-durist es-duri muutub noot g-toonikast tertsiiks, mis akustiliselt on kõrgem kui temperereeritud klaveril. Vahe on nii väike, et seda lihtsalt kõrgemalt laulda on väga raske. Õeldagu lauljale (k. j. alti dele), et nad silpide „-ru-ta-me“ juures tõmbaksid suunurgad nagu naerule. Seetõttu tõmbub hää l hambaille lähemale ja kõlab teravamini.

Teist salmi alaku naishääled pehmesti, tasemini. Mehed laulgu „las kasvame“ täie raskusega, rõhutades iga silpi. Kaheksandikke jällegi: nä-ä-he-ette no-or-te-esse. Intervall e-fis „las õ...“ on kaunis raske. Seda lauset ja eriti tenori imitatsiooni lauldagu seotult — legato. Piano on siin vajaline ja selleks, et sõnades „julgelt seada sammu“ saavutada suurem tõus. Viimaseid sõnu meeshääled rõhutagu eriliselt järsult. Keskmist häält võivad soovikorral laulda teised tenorid. Siinkohal 2. ja 3. salmi vahel õhupaus.

Kolmas salm „las kasvame“ algab rahulikult. Liigne legato võib siin laulu muuta loiuks. Passide imitatsioon olgu tume, punkteeritud ja järsu, nürida lõpuga. Iga lausega väike tõus. Sünkoop „vägi“ välja pidada. Lausega „kel lehvib eel kui loide lipp“ lisada veidi tempot, et laulda sõnad „kel sihiks on“ teatava pingega veidi laiemalt ja lõpetada vaiksemalt. Tenorite käik dis-c ei ole minu teada sünnitand raskusi. Teiskordselt „kel sihiks“ alatagu piano, meeshäälele imitatsioon staccato, lisades jõudu ning tempot, mis salmi lõppedes kasvaks fortissimoni. Ritardando sõnades „las kasvame“ hästi kriiputada alla.

Et aldid 4. salmi alates laulaksid noodi sol õieti, kästagu neid pidada mees sama noot sõnas „las“ enne seda. Sopranite kõrge sol ei ole hädavajaline. Meeshääled oma lauset „siis aga“ laulgu kõigest jõust. Viimane salm on meloodiliselt esimese kordamine, aga teissuguse lõpuga. Lõpp võetagu laiemini, rõhutades iga silpi. Passide noot as nõutagu laialt ja kõlavalt.

Kõlavuse saavutamiseks harjutatagu terve laul ühe täishääliku päale. Alguses i-le, misjuures püütagu hää l juhtida ninna. Sama ka e-ga. O-ga, eriti aga a-ga oldagu ettevaatlikum. Valvatagu, et hää l ei muutuks, lamedaks, vaid kõlaks pehmesti ja ümaralt.

„Küll oli ilus mu õieke“ on M. Hermann'i

meloodilisemaid ja südamlikumaid laule. Põhitoonilt õrn, võimaldab see siiski kui vormilt nii sisult väga plastilise ja dramaatilise ettekande. Tempo võetagu mõõdu-

kas, rahulik, kuid hoitagu venitamisest. Juhatada nelja pääle. Häälled liiguvad väga lauldavalt, nii et ei ole intonatsioonilisi raskusi. Seda rohkem tuleb panna rõhku ettekandele. Kogu laulus viidagu läbi äärmine legato. Valvatagu, et lauljad ei hingaks iga sõna järel, vaid ainult lausete vahetusel. Seks soovitan vahest laulda ümisesedes, kinnise suuga, häält ninna juhtides. Alates rõhutatagu kergesti sõna „küll“. Lause lõpeb sõnaga „öieke“ õrnasti. Teine lause veidi kirglikumalt, lõpetades samuti õrnasti. „Ei ingelgi“ — tasa, õrnasti. Lause „küll olin ma õnnelik“ — äärmiselt tasa. Passid tusedasti, kuid pehmesti. Järgmises lauses „olin“ alata kindlasti. Tenorid sõnas „öiekuul“ võtku „sol“ falsetiga, pingutusetä. „Ei seda või kirjelda kellegi huul“ — lõpeb aeglaselt ja pianissimo.

Järgmise osaga algab traagika. Sellest siis ka ettekanne närvilisemaks. Sõnad „ma mõtlin“ tasa, peaaegu sosinaga, kuid kohe tõuseb tempo. „Kuid lehekuu lennates ära siit lä'eb“ meheliku alistumisega saatusele, kindlasti ja tugevasti. Passid cis ja c — puhtasti. Veel kord tuletab autor meelde „küll olin ma õnnelik“ ja seda siis nagu meelde tuletades aeglase-malt, nukramalt, tagasiigatsevalt. Tenoreile valmistab raskust kõrge la võtmine. Endast peab see kõlama forte, kuid olude sunnil võib teda laulda ka falzetiga, samuti võiksid mõned aldid aidata kaasa. Sõnas „õnnelik“ on passidel cis, kuid tahavad laulda c. Selgitada vahe, kuidas cis ja kuidas c kõlavad akkordis. See osa sõnas „õnnelik“ ei ole enam segamatu õnn, vaid ainult valus meeldetuletus. Viimane osa: „Küll oli ilus...“ algusest närvilisem tõlgitsemine. Sõnad „surm tuli“ raskesti ja valusasti, siis, nagu noodis tähendatud, tempo kiirendamine ja lõpuks valuliselt aeglaseks, nukraks, vaiksiks muutumine, kadudes hoopis viimase akkordiga.

V. Nerep.

Möödund laulupeod Tartus ja Viljandis.

Läind suvel peetud Tartumaa II laulupeo kulude-tulude aruanne on L. L. Tartumaa osakonna juhatase poolt koostatud ning esitatud kinnitamisele Lauljate Liidu nõukogule. Aruanne näitas kulusid 22.883 kr. 94 s. ja tulusid 22.050 kr. 78 senti, seega andis laulupidu osakonna kassale puudujäägi 833 kr. 16 senti suuruses. Puudujääk on kaetud osakonna tagavarakapitalist.

Tartumaa II laulupeo aruanne on ilmseks tõenduseks, et Lauljate Liidu juhatase ja nõukogu seisukohad laulupeo eelarve kinnitamisel olid kõigiti põhjendatud, üllatavalt isegi suuremal määral, kui võis arvata.

Täiesti arusaamatult, miks liidu nõukogu puhtkokuhoiupüüd Tartu tegelaste poolt leidis vaid pahameelt, eriti nende tegelaste poolt, kes viimasel aastakümnel laulupidude tehnilise korraldusega ei ole peaaegu sugugi puutunud kokku. Võõrastav oli „Postimehe“ väljaastumine, kes eelarve kärpimises nägi mingit vaenuavaldust Tartu vastu!

Ainelisest küljest Tartumaa II laulupidu oli suur õppetund Tartu tegelasile, loodame, et nüüdsest pääle suudame selliseis küsimusis leida enam üksmeelt ja arusaamist varemast kogemusist.

Samal ajal kui oli korraldamisel Tartumaa II laulupidu, lahendas revisjonkomisjon Tartumaa I laulupeo arveid, seejuures niivõrra suure energiaga, et ajakirjandusegi veerud ei jäänd sellest puutumata. Asi lahendati L. L. Tartumaa osakonna nõukogus 23. nov. l. a., kus arvati, et endise juhatase tegevuses ei leidu sihilikkuse tunnusemärke. Leiti, et Tartumaa I laulupeo aruanne on õige. — Sellise otsusega võib jääda kõigiti rahule, kuid seejuures ei saa jätta avaldamata tõsist pahameelt äärmiselt koduse asjaajamise üle, mis L. L. Tartumaa osakonnas on valitsend I laulupeo korraldamisel. Asjaajamine seltskondlik-kultuurilises organisatsioonis arusaadavasti ei tohi kalduda liialdatud vormaalsusse, ent igal juhul kord peab sääl valitsema! Vastasel korral sellised ettevõtted kaotavad seltskonna silmis igasuguse usalduse. Ning tegelased, kel korratunne pole just väljapaistvaid iseloomujooni, hoidku end kordavajavaist ettevõtteist eemal, vähemasti rahalises asjus nende käed ei tohiks olla tegevad.

Tartumaa I laulupidu andis tulusid 35.025 kr. 33 s., kulusid 34.411 kr. 44 s., ülejääk 613 kr. 89 s.

Ülalmainitud puudusi avaldus ka Viljandimaa 1927. a. laulupeo juures, mille korraldajaks oli Viljandi selts „Koit“. Selle laulupeo päämine puudus on liialdus kuludes, mille tõttu laulupidu andis 1.377-kr. 64-s. puudujäägi. (Kulusid 8.605 kr. 40 s. ja tulusid 7.227 kr. 76 s.) Igatahes mitte liigne õpetus „Koidu“ seltsile, kes puudujäägi katteks pidi tegema oma maja kindlustusel laenu. Iseloomulik Viljandile on, et mainitud laulupeolt on võetud linna hääks lõbustusmaksu 696 kr. 58 s. (Pool puudujääki!). Mujal kultuurilises maailmas maksavad linnavalitsused laulupeo korraldajatele hiiglasummad, et aga laulupidu selles või teises linnas peetakse; on ju selline rahvakogunemine linnale aineliselt igapidi kasulik. Viljandi raehärrad näikse aga olevat hoopis vastupidises arvamises.

Ning lõppeks Viljandimaa 1927. a. aruanne ühes vajaliste seletusiga saabus Lauljate Liidule kinnitamiseks alles 21. dets. 1930. Viljandi „Koit“ on Lauljate Liidu liige ja teab, et liidu põhikiri nõuab laulupeo aruande kinnitamisele saatmist kohe pääle aruande koostamist (rääkimata meeletuletusist). Millest siis see kord asjaajamises!

Lauljate Liidu nõukogu koosolek

Lauljate Liidu nõukogu pidas 31. jaan. oma viimase koosoleku enne volikogu kokkutulemist.

Nõukogu vaatas läbi Lauljate Liidu 1930. a. aruande ja 1931. a. eelarve ühes tegevuskavaga ja otsustas need esitada volikogule kinnitamiseks. Volikogu otsustati kutsuda kokku 1. märtsiks raekoja saali Tallinna. Kuna samal päeval kell 3 on „Estoonia“ kontsertsaalis prof. A. Kapi oratooriumi „Hiiohi“ esiettekanne, siis otsustati volikogu koosolek alata juba kell 9 hommikul, et volinikel oleks võimalik võtta osa sellest muusikalisest suur-sündmusest.

Edesi võeti vastu Tartumaa I ja II laulupidude aruande, samuti Viljandimaa IV laulupeo aruanne.

Kaaluti võimalusi, kuidas piirata maakondlike laulupidude ehamääraselt laiakspaisumist, mille tulemusena laulupeod lõpevad puudujäägiga, ei suudeta koore muusikaliselt küllalt vajalised ette valmistada, tekivad asjaajamises korratused ning lõpuks ikka nüheldakse Lauljate Liitu kui kõiges süüdlast. Nõukogu ühines üksmeelselt juhatuse ettepanekuga maakondlike laulupidude normeerimise kohta ja otsustas need esitada volikogule kinnitamiseks:

1. Lauljate Liit peab soovitavaks, et maakonna-laulupidudest tohiks võtta osa pääle oma maakonna lauljate mitte rohkem kui 50% (vastava maakonna lauljate arvust) lauljaid teistest maakondadest. Tartumaa laulupidudest erandina tohiks väljaspoolt osa võtta

samapalju lauljaid-mängijaid kui oma-gi maakonnast.

2. Muusikalisest seisukohast on soovitatav, et maakonna-laulupeo eeltööde miinimum oleks määratud kindlaks. Vähemasti üks ring eelproove kõigile koorele, Tartumaa laulupeo eel vähemasti 2 ringi. Laulupeo eeltööd peaksid algama kindlaksmääratud ajal. Ei jõua maakonna laulupeo korraldajad alata määratud ajaks eeltöödega, jääks laulupidu pidamata.

3. Maakonna-laulupeo noodid annab välja Lauljate Liit, kusjuures ühel suvel peetavate laulupidude kava oleks ühine.

4. Maakonna-laulupidusid võivad korraldada vaid Lauljate Liidu osakonnad või nende puudumisel Lauljate Liidu liikmed ühiselt, nagu Liidu põhikiri seda nõuab.

Pääle selle arutas nõukogu veel kord Türnpu' mälestuse jäädvustamise kapitali küsimusi, mida põhjustas asjaolu, et mõnel poolt on nõutud kategooriliselt, et Türnpu' mälestamine võib sündida vaid hauakiviga Tallinna saksa surnuaial. Ning kui Lauljate Liidu juhatuse juhtis lahkarvamusel olijate tähelepanu asjaolule, et nüüd oleks hilja muuta otsust, millele samad härrad andnud oma hääled kui volikogus nii nõukogus, — siis säältpoolt ei ole loobutud lahkarvamusest.

Nõukogu leidis, et tal ei ole mingit põhjust loobuda oma senisest otsusest, kuna pole mõeldav ükski teine moodus, millega oleks *sündsam ja väärkam* mälestada kadunud, kui seni kavatsatud laulude auhindamine.

Uuemate muusikaliteratuuri

KAASAEGSET KLAVERIMUUSIKAT

„Muusikalehe“ toimetusele arvustamiseks saadetud

Mart Saar

„Kaks prelüüdi“

*klaverile. Op. 47 (Sib ja Mi) Oman-
datud ja kirjastatud helikunsti siht-
kapitali valitsuse poolt. Tallinn 1930.*

Mart Saar'el on meie nõudlikuma muusikaharrastaja juures kõlav nimi. Teda tunneme kui pioneeri meie rahvusliku muusikastiili arendamises. Selena ta on võitnud üldise tunnustuse. Aga ülalnimetatud „Kaks prelüüdi“ tutvustavad M. Saar'e loominguilmet laiemale publikule ka teisest küljest, nimelt — kosmopoliitset. Ja selleski näitab ta end tublina meistrina. Ta vaimulaad on ekstaatiline. Sarnadust selles tundub mõningais joonis suure vene helilooja Scriabin'iga. Nii see avaldub ka ta sellelaadses muusikalisel loomingu, kus ilmnevad teatud sugulusjooned nende mõlema vahel. Endastmõistetavalt ei taha ma seega milgi tingimusel öelda, nagu oleks see mingi jäljendamine. Ei. See on vaid teatud määral mõlema helilooja psüühilise sisemaailma sugulus, mis annab end tunda kõigepäält seesmiselt rahu- tuis, iseäralikes meeleoludes ning väli- selt peenutsemisis, mis tagavad vali- tud väljendusvorme.

Nimetatud „Kaks prelüüdi“ iseloo- mustavad parimini M. Saar'e muusi- kalise loomingu toda teist palet. Sel- les ta on vormilt lakooniline, aforist- lik, meloodiline joon lühike, temaatil- lise materjali korrrutisiga, rütm när- viline, harmooniline kude kontrapunk- tilise põiminguga, seejuures hoolikalt valitud. Nii need iseloomulisemad jooned. Need kaks prelüüdi kuidagi sobivad ühisväljaandena. Esimene sib-minoor — aeglane — mee- lolutsemine, teine — Mi-mažoor — kiire — rahuturütmiline, kuid voolav, edasi- tungiv, tõusudega, bravuurse finissiga. Nii nad ettekandeski kõrvuti on

kontrasteerivad, mõjuvad. Võtku neid pianistid oma repertuaari!

Lõppeks märkigem röömustava nähuna, et ka meie nõudlikumale noo- digraafikale ja -trükile on selle välja- andega pandud alus — mitte halb. Jääks soovida, et helikunsti sihtkapi- tali valitsus nüüd sarnaste väljaand- misele pööraks veelgi suuremat tähele- panu.

„Musik der Zeit“

*(Kaasaegne muusika) 6 vikku. Uni-
versal-Edition. Viin. Nr. 9516—9521.*

Üldiselt on tuntud tolle kirjastus- ettevõtte püüd populariseerida *kaas- aegset* muusikat. See on üks noist ette- võtteist, mis võiks näida majanduslik- kult väga problemaatilisena, kuna tea- tavasti sellesse liiki kuulub n.-n. *mood- ne muusika*, millel nüüdisajal vähim levikut. Ent kõigele vaatamata on Universal-Edition suutnud organisee- rida oma ettevõtte niivõrd hästi, et suurima julgusega võib kirjastada ra- dikaalsemaid uuendusi taotlevat muu- sikaloomingut, mis igapäevases mõttes kuulub juba n.-n. *hullumeelse* muusika valdkonda. Ta on suutnud oma sihi- teadlikkusega võita enesele rohkesti poolehoidjaid ning mõjuvõimsa tegu- rina tal on läind korda enese ümber koondada kaaluvamat oma moodsai- mate muusikavoolude esindajaist kõi- gist tähtsamaist Euroopa riigist, isegi Nõukogude-Venest. Nii esinevad ta kataloogis peaaegu kõigi tähelepanu- väärsemate kaasaegete helimeistrite nimed oma mitmekesiseima toodan- guga.

Kui säärane muusika huvitab pää- miselt ikkagi vaid raffineeritud mait- sega, ajaga kaasasammuvat, valitud muusikut, ning kuna tavaline muusi- kaharrastaja ei suuda sageli pidada sammu kõige tolle mitmekesise, eril- melise, uueaja muusikaloominguga,

siis ei ole Universal-Edition oma organisaatorlikes oskuis unustand ka seda viimast, kel vähegi huvi tekkind ka *kaasaegse* muusika järele. On koostatud ülevaatlikke koguväljaandeid kõige mitmekesisemate kaasaegsete heliloojate loomingust. Alulmainitud kogu — „Kaasaegne muusika“ — („Musik der Zeit“) ongi üks sarnaseist koguväljaandeist, mis koosneb kuuest nägusast erivihust, millest igaüks sisaldab 15—20 klaveripala noilt kaasaegseilt helimeistreilt, kelle omapärane helilooming parimini iseloomustab meie ajajärku. Üldse sisaldab see valitud koguteos (milles üksikpalade järjestus on viidud läbi tehnilise ja muusikalise raskuse järele) — 100 klaveripala 50 heliloojalt, kes omavahel moodustavad kirjuima pere. Siin esinevad sarnased nimed nagu: *Scia-bin, Prokofjev, Medtner, Mjaskovski, Polovinkin, Feinberg, A. ja N. Čerepnin, Rahmaninov, Vladigerov, Strauss, Schönberg, Krennek, Wellesz, Graener, Szymanowski, J. Foerster, A. Hába, Bartók, Kodály, Kósa, Dobroven, Malipiero, Respighi, Casella, Milhaud, Petyrek* ja palju teisi. Selles koguteoses esitatud palade üksikasjaline harutelu ei ole muidugi mõeldav, kuna see oleks liig laiaulatuslik. Märkigem vaid lühidalt, et raamat on koostatud huvitavalt ja õnnelikult ning võib pakuda igale kunstnikule, muusikule ja asjaarmastajale ülevaatlikku ning tänuiliku materjali mitmekesiste uemate muusikaliste väljendusvormega ja üldse kaasaegse muusikaloominguga tutvumiseks. Seega ta täidab oma otstarvet hästi.

Béla Bartók

„Három rondo“

(Kolm rondod rahvaviisidel). *Universal-Edition. Viin. Nr. 9508.*

B. Bartók on tähelepanuväärseim folklorist-kunstnik ning tollena ainulaadne. Ta rohkearvuline, mitmekesine, peaaegu kõiki muusikavorme haarav helilooming toetub enamasti vanule ungari, slovaki ja rumeenia rahvaviisele, mis moodustavadki ta inspireerimise allika. Seda siingi. Lühikese, mõnetaktilise rahvaviisi arendamises, selle varieerimises, talle sobiva, ürgsusse ulatuva, ent siiski kaasaegselt kajastava väljendusvormi leidmi-

ses — sõnaga, selle kunstipärases käsitluses on Bartók võrattu meister. Ja kui temalt on ilmud varemgi lugematu arv samalaadset muusikat, siis ometi esineb ta alati värskena, uena. Tundub, et ta leidlikkuse ja fantaasia läte on põhjatü.

Erik Satie

„Cinq grimaces“

(Viis grimassi). *Klaverile säädnud Darius Milhaud. Universal-Ed. Viin. Nr. 9915.*

Need Debussy' kaasmaalase ja kaasaegse miniatüürid eralduvad viimase loomingust oma konstruktivistliku iseloomuga. Neis on midagi, mis laseb aimata autori teravat meelt. Need väikesed omapärased palad on algupärandilt orkestrile ning mõeldud mingiks lavaliseks saatemuusikaks Cocciteau' „Suviöö unenäole“. Nüüd nad ta sõbra D. Milhaud' klaverisäädes võivad huvitada neid, kes jälgivad kaasaegset muusikat.

Karl Leimer

„Modernes Klavierspiel“

nach *Leimer-Giesecking*. (Moodne klaverimäng *Leimer'i-Giesecking'i* järele). *Ed. Schott's Söhne, Mainz.*

Walter Giesecking on nüüdisaja kuulsamaid saksa klaverikunstnikke, kelle repertuaar mitmekesine ning arvamatult suur, sisaldades saajuures raskeimaid, komplitseeritumaid kompositsioone kaasaegsest muusikast. Ta erakordsete võimete kallal on juureldud, neid analüüsitud, püütud selgitada — et otsida põhja moodsale klaverimängu pedagoogikale. Nüüd pakub selleks tänuilikumaid võimalusi end. W. Giesecking'i õpetaja, Hannoveri konservatooriumi direktori *Karl Leimer'i* poolt koostatud raamat „Modernes Klavierspiel“, mis äsja ilmud. Raamat tahab selgitada küsimusi, mis huvitavad paljusid — kuidas kergeimalt võita tehnilisi raskusi, kuidas saavutada fraseerimise — rütmilise täpsuse — ja käelöögi täiuslikkuse, kuidas alatiseks kindlalt jäädvustada müllu sarnane hiigelrepertuaar, nagu seda omab W. Giesecking. Viimane on raamatule kirjutand eelsõna, kus muu-seas tähendab,

et ta oma õpetaja K. Leimer'i meetodi peab tänapäev parimaks ning ratsionaalsemaks abinõuks pianistlike võimete kõrgeima arenemisastmeni viimiseks. K. Leimer kõigepeält kasvatab oma õpilasi *enesekontrolli* abil, nimelt *arvustava enesekuulamise* teel, mis ta muusikaõpetuse meetodis on tähtsamaks faktoriks. Tundide-pikkune harjutamine ilma *mõtte ja kuulmise kontsentratsioonita* igale mängitavale noodile harjutatavas palas on ajaraiskamine, on liig suur ring sihile jõudmiseks otseste tee asemel. Seepärast on K. Leimer'i töötamisviis erinev tavalisest. Suurt osa mängib ta õppemeetodis n.-n. *refleksioon* — antud pala süstemaatlik-loogiline läbimõtlemine põhjaliku analüüsi põhjal. See teritab intellekti, arendab mälu ja — mis pääasi — moodustab kindlaima sideme kuulmisja nägemismeele vahel. K. Leimer kinnitab, et suurem osa ta õpilasist on intensiivse kontsentratsiooni järel olnud võimeline mängima tervet etüüdi mõne minuti järel nootideta, s. o. mälu järele. Olgu tähendatud, et W. Gieseking oma repertuaari raskemad teosed omandab mitte mängides klaveri juures, vaid eranditult lugedes, s.

o. refleksiooni abil. Mis puutub klaverimängu-tehnika arendamisse, siis K. Leimer ei ole küll otsekohene sõrmeharjutuste, heliredelite, etüüdi mängu vastane, ometi on ta arvamusel, et neid harrastatakse liig palju. Kuigi neist ei saa mööduda, ometi tuleks suurem tähelepanu pöörda *klassikalise repertuaari sihiteadlikule läbitöötusele*, mis annab huvitavamal alusel märksa paremaid ning kiiremaid tulemusi. Samuti ei leia poolehoidu ta juures kauakestvad harjutustunnid. Kõige rohkem paarkümmend minutit järjest — seejuures aga intensiivse mõtte ja kuulmise kontsentratsiooniga — see annab parimaid tulemusi ega saa mõjuda väsitavalt. Palju muidki huvitavaid mõtteid, klassikaliste palade näitlikke analüüse ühes õpetamisplaaniga ja noodinäitega sisaldab see kokkuvõtlikult, selgejooneliselt kirjutatud raamatuke. Sõnaga, see on raamat, mis tohiks huvitada suurimal määral kõigepeält iga klaverimängu pedagoogi, kel oma õpilaste parem edu on lähedaseks küsimuseks, samuti ka iga asjahuvulist, kes armastab juurelda mitmesuguste pedagoogiliste küsimuste kallal.

Riho Päts.

Klaviatuur-kannel

Soomes konstruitud uus mänguriist

Soomel viiulikunstnik *Eero Selin*, kes võitnud erilise populaarsuse *viola d'amour* solistina, on konstruind uue mänguriista — *klaviatuurkandle*, mille saatel ta mõni nädal tagasi Helsingi raadios esines ettekandega. Samuti oli võimalus raadiokuulajail kuulda toda omapärast pilli sooloinstrumentina, millel klaverikunstnik *Ole Höckert* esitas Bach'i ja Rameau' klassikalisi tantsupalu. Sel puhul kirjutab soome helilooja *Otto Kotilainen* „Helsingin Sanomat'es“ muu-seas:

„Need mänguriistad — *viola d'amour* ja sõrmiskannel, sobivad kõlaliselt suurepäraselt ja nagu täiendavad teineteise õrna tagasihoidlikkust. Ka soolunumbreis oli sõrmiskannelt kuulata suur nauding. Selle veeleivilus ja selgekolaline hääl osutus raadios suurepäraseks; ei kostnud mingisuguseid kõrvaltkõminaid ega raksatusi, mis harilikult klaverisoolode alalisiks saatjaks; hääl kajab puhtana ja meeldivana. Sõrmiskandle hääl tulatab

meelde (täiel määral) muistse klavikordi või cembalo häält. See pole eriti tugev, mistõttu mänguriistal puuduvad suured forte-tõusu võimalused, kuid kaasmänges ja vaiksese poolseis sooloülesandeis võidab see leutits kindlasti suurima lugupidamise. Suurepärase raadiomänguriist muu-seas!

Viiulikunstnik *Eero Selin* on sellele leutisele ohverdand kümmekond aastat. Mänguriist kujutab enesest suurepoolset, kolmnurkset kannelt (soome „kantele“ — tõlkija m.), mis seisab kolmel jalal, esiküljele kombineeritud sõrmistikuga, nagu klaveriski. Helilatus on kromaatilisel nelil ja pool oktaavi. Hääl sünnib eriliste näppajate abil, peaaegu niisama nagu kannelt sõrmedega mängides. Mänguriistal on veel kaks pedaali, millest pahem on *staccato*- ja *piano*-käsitluseks ja parem pidevama ja valjema mängu jaoks. Kaalub oma kaitsekastiga neljakümne kilo ümber. Kunstnik Selin on nõutand oma leutisele patendi ja tahab veel täiendada oma mänguriista.“

Huvitavat ooperistatistikat Saksamaalt

Preisi riigiraamatukogu muusikaosakonna juhataja prof. dr. W. Altmann on avaldand huvitava statistika 1929—30. a. Saksas mängitud oopereist. Sellest selgub, et sääl on saksa oopereid mängitud 6397 korda, välismaa heliloojate omi 5878, nii: itaalia 3537, prantsuse 1450, tšehhi 655, vene 162, ungari 47, hispaania 11, ameerika ja hollandi kumbagi 6, daani ja inglise 2. Esimesel kohal on „Schwanda torupillipuhuja“ — 490, teisel „Karmen“ — 365, kolmandal „Tsaar ja puusepp“ — 304, siis „Lohengrin“ — 290, „Madame Butterfly“ — 281, „Madalik“ — 276, „Tannhäuser“ — 268, „Trubaduur“ — 268, „Aida“ — 266, „Lendav Hollandlane“ — 266, „Pajatsid“ — 262, „Nõidkütt“ — 258, „Figaro pulmad“ — 235, „Nõiavile“ — 235, „Bohème“ — 230, „Tosca“ — 222 jne. Heliloojaist on esitatud: Wagner 11 teosega, milliseid mängitud 1564 korda (eelmisel aastal 1630), Verdi 15 teosega, mängitud 1396 (eelmisel aastal 1387), Puccini 9 teosega, mängitud 945 (936), Lortzing 7 teosega, 843 (782), Mozart 12 teosega, 821 (1103), Rich. Strauss 12 teosega, 497 (600), J. Weinberger 1 teosega, 490 (110) jne. Modernistide, nagu Hindemith'i, Krenek'i, Weill'i, Stravinski', Korngold'i, Schreker'i ooperite ettekande arv on vähenend, samuti kui Rich. Strauss'igi oma [497 (600)].

Prof. dr. W. Altmann'i ülevaatlükust statistikast nähtub, et vanade, romantiliste ooperite ettekande arv, itaalia omadega eesotsas, aiva tõuseb, 'runa uemad tooted kannatavad välja üldse vähe etendusi (välja arvatud „Schwanda“, mida nüüd sama eduga mängitakse (490), kui 1927./28. a. Krenek'i „Jonnyt“, mille etenduste arv aga nüüd langend 18-ni. Olgu siiajuure tähendatud, et 1908./09. a. ka d'Albert'i „Madalikku“ mängiti 647 korda).

Iseäranis huvitav on märkida, et üldiselt kõigub saksa ooperiteaatris ühe ooperi etenduste arv hooaja jooksul 1—10 (üksikuil juhtudel natuke rohkem). Viimase arvuni ulatub see vaid kuulsamate läbilõõnumate ooperite juures. Näit. Puccini' „Toscat“ on mängitud Saksas hooaja jooksul üldse 222 korda: Baselis 4, Berliinis, ooperis Pärnade puisteel 12, Linnaooperis 10, Bonnis 1, Brünnis 2, Danzigis 5, Dresdenis 10, Hamburgis 11, Heidelbergis 8, Kielis 5, Leipzigis 7, Münchenis 6; Prahas 4, Viinis 10 jne. Seevastu aga näit. Rich. Strauss'i „Elektra“ on kogu Saksas kannatand välja vaid 21 etendust: Berliinis — Linnaooperis 1, Dresdenis 3, Görllitzis 2, Grazis 2, Hamburgis 3, Leipzigis 1, Münchenis 3; Viinis 4. Ja nii suur hulk teisi oopereid!

Mis puutub teatriskäijate arvu Saksamaal, siis on selles esikohal Berliini-Charlottenburgi linnateater. Saksa teatrite statistika aastaraamatu järele on 1928./1929. hooajal sääl 290 etendusel käind 457.000 inimest (s. o. igal etendusel keskmiselt 1575 inimest), Hamburgi linnateaatris 312 etendusel 407.000, Kölni ooperis 296 etendusel 300.000. Seejuures on saand linnadelt toetust: Charlottenburgi ooper 2,7 miljonit riigimarka ehk 52,8% üldsissetulekuist, Kölni ooper ja teatrimaja 3,1 miljonit ehk 58,2% üldsissetulekuist. Dortmundi teater on saand 66,5% ja Düsseldorf'i oma koguni 70,6% üldsissetulekuist. Nii tuleb rahvaarvuile jaotatult Berliinis iga inimese pääle 0,71 riigimarka, Hamburgis 2,18, Kölnis 4,32, Dortmundis 4,58, Düsseldorfis isegi 5,68 riigimarka.

Saksa ooperitegelaste palku tahetakse vähendada

Saksa lava-ühingu juhatase koosolekul on otsustatud, et tulevikus ei sõlmitaks ooperiteatreis aastalepinguid mitte üle 27.000 riigimarga. Külästusetendusel ei tohiks honorari üldmäär ulatuda üle 650 riigimarga (seni 1000). Need otsused tahetakse teatreile teha kohustavaiks, et päästa teatreid majanduslikest raskusist.

LEVITAGE MUUSIKALEHTE OMA TUTVUSRINGKONNAS!

Ooper ja kontserdid

KODUMAA

Arvustusi

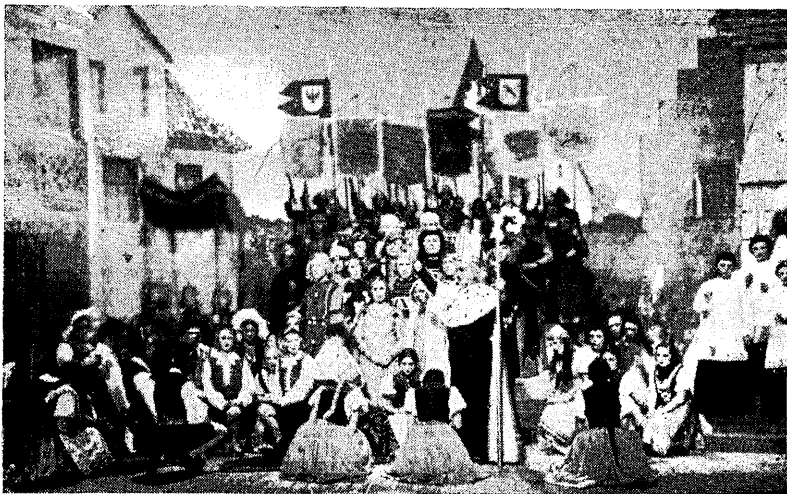
TALLINN. Esimeseks päälejõuluseks ooperilavastuseks „Estoonias“ oli *J. Halevy* — „*Juuditar*“, mis umbes 100 aastat tagasi Pariisi Suures Ooperis esmakordselt nägi rambivalgust. See teos on kuidagi jäänd püsima ooperiteatri repertuaari. Ning rääkides *J. Halevy* suurearvulisest loomingust märkigem, et see on tõesti teoseks, milles väljendub tolle juudi-soost helilooja individualiteet — avalduv kirglikkuses, soojuses, sünkuses ja kontrastides — parimini kui kuskil teisel ta teoseis. Nii see on ooperiks, mis toond heliloojale suurel määral ta populaarsuse. Ent *J. Halevy* järgmised ooperid on jäänd varju ta kaas-aegse *J. Meyerbeer*i ooperite kõrval, mis said kolossaalse edu osaliseks („*Hugenotid*“ — Esiklavastus 1 aasta hiljem „*Juuditarist*“, s. o. 1836).

„*Juuditari*“ tegevus areneb XV sajandil ning käsitab kristlaste- ja juudide-vahelise ususallimatuse pinnal arenevat armastusdraamat juudi neiu Raheli ja prints Leopoldi vahel.

Ooperi lavastus *D. Arbenin*'ilt — kes meile tuttav möödunud aastal hästiõnnestund „*Boris Godunov*“i lavastusega, — oli asjakohane. Erilist mõju saavutas *D. Arbenin* massistseenidega, millest nimetagem juubeldavat I vaatuse finaali, huvitavat II vaatuse algust — kogunemist paasapäha õhtule Eleasari majja, ning lõppeks — jubedat õist rongkäiku hukkamispaigale viimases vaatuses (munkade, nunnade, inkviisitorite, tribunaali, sõjaväe ja suure rahvakogu osavõtul). Päätegelaste ansambelis figureerisid meie ooperi paremad jõud — nii see oli kõigiti ühtlane. *Olga Torokoff-Tiedeberg* nimiosas andis jälle tõe-truu, hingeliselt läbituntud, kauni lavakuju, seejuures ka häälelise ümaruse ja ühtlusega ning muusikalise ettekande loomulikkusega oma paremat pakkudes. Oma elamuste väljenduselt ta mõjus haaravaimalt viimases

vaatuses — tolles jubedas hukkamissteenesis, mis kujuneski ühtlasi ka lavastuse tippsaavutiseks. Ka *K. Ots* Raheli isana Eleasarina, fanaatilisel oma isa-isade usu küljes rippuva juudina, oli oma kohal — kui laululiselt nii mänguliselt. Suurimat mõju ta saavutas neljanda vaatuse esimeses pildis, kus too populaarne aaria selleks andis häid võimalusi. Tõesti, siin ta sisemine võitlus leidis parima väljenduse. Vaid maskilt oleks soovind näha seda tagakiusatavat juuti veel süngemana. *B. Hansen* kardinal Brogini'na mõjus rahulikult, nagu see omane ta osale. *A. Visman* prints Leopoldina, vastandiks tavalisusele, ei suutnud end seekord asetada sobivasse situatsiooni, siiski teisel etendusel oli ta vähemasti välimuselt vastu võetavam. Õigel kohal olid veel *O. Krull-Mikk* printsess Eudorana ja *N. Suursööt* Ruggierona, täiendades ka omapoolt seda hääd pääosade ansambelit. Lisaks mainigem veel *R. Olbrei* stiilset tantslavastust. *R. Kull* muusikajuhina pakkus hästi vastuvõetavat. Samuti *V. Nerep*i koorid — kui II vaatuses, paasapäha sööma-ajal, nii lõppvaatuses, — kõlasid erakordselt hästi. Siin — nois erilisis meeleoludes, oli kui muusikajuhi nii koormeistri töös tunda kontakti, samuti kui ansambleiski muusikajuhi hoolikat väljatöötust. „Need on asjad, mis meie ooperis mõnikord jätvad soovida, — ent kunstipärases käsitluses, nagu neid nüüd pakuti, moodustavad nad tähtsal määral ka toda üldmuljet, mida saame ooperiettekandest. Käesoleval korral oli see hää. Sarnane hoolikas töö väärib kiitust, olgugi et ooper *sult*, meie-aja inimesele ei ole lähedane. Kuid see kuulub juba repertuaari valiku küsimusse.

Konterthooaeg algas küll vara ning töötas saada huvitavaks, kuid vaibus peagi: jäid ära mõned huvitavad kontserdid (*Lubka Kolessa* j. t.). Otse jaa-

Lavapilt 1. vaat. lõpust J. Halevy' ooperist „Juuditar“ — „Estoonia“ ooperis

nuari alul oli „Estoonia“ kontsertsaalis saksa helilooja G. v. Keussler'i oratooriumi „Ema“ ettekanne autori juhatusel, Riia „Marianuse“ koori, (150 liiget), „Estoonia“ suurend. sümfoonia-orkestri ja solistide Henny Wolff'i (sopr.) ja A. Boruttau' (bariton) kaastegevusel. Muidugi suuri kulusid ja mitte vähe vaeva valmistas ettevõtjaile selle korraldamine: Riias suure koori siiatranspordeerimine, selle ülalpidamine, siis proovid jne. Küll võime vaid olla tänulikud, et nüüdisajal leidub veel sarnaseid ideelisi ettevõtjaid, kes riskivad. Aga mis puutub kogu selle ettevõtte kunstilisesse tulemusisse, siis — kui detsembris G. v. Keussler end tutvustas meie muusikapublikule tubli dirižendina, kuid heliloojana väheütlevana, nüüd ta oma oratooriumi ettekandega seda aina kinnitas. Ta töö — küll häid tehnilisi võimeid näitav — ei suutnud soojendada hinge, nagu oleks tahtnud loota. Koor ja orkester täitsid oma raske ülesande, kuigi mitte viimistletult, siiski rahuldavalt. Autor juhatas kogu teost täielise kindlusega.

Oma solistide kontserdest märkigem tenorilaulja Tenno Vironi' 15. juubelikontserti, kus laulja omapära avaldus kõigepäält kontsertkava koostamises. See sisaldas ainult ooperi aariaid, arvult 14 — ja kujunes hääle vastupidavuse demonstratsiooniks 15 laulu-

aasta puhul. Ka rütmikaga ühenduses olev iseäraline silpide markeerimine ja muusikaliste lausetete lõpud, nagu näit.: „Taevalik Aida-ah! Jumalik neitsi — ih!“, ehk „Adio-oh! Adio-oh! jne. — need andsid tunnistust mitte hääst maitsest. Siiski tänu oma bravuurile oli lauljal teatud edu. Tervitustelegrammid sõpradelt laiaast maailmast. Lilled! Kingid!

Riho Päts.

KARULA. Domineerivamaks tegutsejaks muusika alal on siinse kaitseliidu-kompanii muusika-osakond Valt. Iisjan'i juhatusel. Jõuluajal kanti ette esmakordselt Karulas tähendatud osakonna poolt operett „Oma jalul“, mis õnnestus maaoludes hästi, andes hoogu edaspidisele suuremate ja raskemate teoste kallale asumisele. Kuuldavasti ongi kavatsus kevadpühil ette kanda jälle mõni laulumäng või suurem näidend. Praegu on osakonna segakoor kõvasti tööl X üldlaulupeo laulude õppimisega, millest juba õige mitmed kaunis hästi kätte õpitud ja kantakse ette vabariigi aastapäeval, s. o. 24. veebruaril. Ühtlasi kavatakse asuda ligemal ajal vaimuliku laulu, R. Tobias'e „Psalm 42“, õppimisega, mida on kavatsus ette kanda eelsesel kevadpühäl kirikus, sest eelpooltähendatud segakoor tegutseb ühtlasi ka Karula koguduse kirikukoorina.

KURESSAARE. Kuressaare Eesti Seltsi segakoor andis 18. jaan. odavahhinalise kontserdi *Joosep Aavik'u* juhatusel. Tuli kordamisele eelmise kontserdi kava. Loodeti rohkelt osavõttu, eriti õppivalt noorsoolt, kellele sissepääs oli eriliselt soodus. Kuid samal päeval oli — liuvälja avamine! Selle suursündmuse tõttu tuli esineda pooltühja saali ees. Ja-jah, liuväli on siin tegur, mida tuleb tõsiselt arvestada! Mitmed kooriharjutusedki kipuvad nurjuma. Siiski loodetakse uue kontserdi kava õppida ära 21. märtsiks. —k.

NARVA. *Narva Orkestrantide-Ühingu sümfoonia-orkestri* kontsert N. e. s. „Ilmarise“ ruumes 24. jaan. 1931.

Narva Orkestrantide-ühing on juba suutnud korraldada ja asuda mõnesugusele ettevõttele. Mõödunud suvel oli korraldatud ühingu poolt suvemuusika Narva linna Pimeaias. Käidi kontserte andmas ka Narva-Jõesuus. Suvemuusika lõppedes otsustati ka talvel kontserte korraldada vähemasti kord kuus. Kuigi selle ülesande teostamine kaunis raske talvise aja tõttu, kus suurem osa orkestrante õhtuti kinni, siiski on korraldatud mõned kontserdid. Viimane kontsert oli 24. jaan. s. a. „Ilmarise“ ruumes.

Kontserdil esines sümfoonia-orkester, mis koosnes umbes 20 mängijast, ning lauljannad prl. A. *Offril* ja pr. O. *Bagh*. Orkestrit juhatas vabakunstnik A. *Mihailov*. Kavas olid eesti heliloojaist esitatud: M. *Lüdig*, M. *Saar* ja R. *Kull*; teisist heliloojaist *Rubinstein*, *Weskler*, *Delibes*, *Horlick* ja *Čaikovski*.

M. *Lüdig*'i „*Avamäng-Fantaasia*“ kõlas hästi ja jättis kõigiti ilusa mulje oma viisirikkuselt. Hästi möödusid ka *Rubinstein*'i „*Kašmiiri pruutide tants*“ ja *Weskler*'i „*Svetlaana — vene rapsodia*“. Kontserdi teinegi osa möödus häa eduga. Erilise kiiduavalduse osaliseks sai R. *Kull*'i „*Fantaasia eesti viisidest*“.

Solistid prl. A. *Offril* ja pr. O. *Bagh* olid oma ettekanded ka hästi läbi töötanud ja leidsid kuulajaist häa vastuvõtu.

Rahvast oli kontserdil vähepoole, kuigi sissepääsumaks oli üsna madal. Sarnaste rahvakontsertide korraldamine on igatahes kiiduväärne asi.

J. V.

PÄRNU. Pärnu muusikaelu ei ole kunagi olnud impulsiiivne, välja arvatud vahest mõned laulupäevad, kuid need on juba ülemaakondlikud ja neile ei saa läheneda *Pärnu* muusikaelu vaatlemise lähtekohast. Päälegi on siingi algatajad enam seltskonnategelased kui muusikud. Mis puutub energilisse *muusikalaulujuhisse*, kes oskaks vaimustada lauljaskonda, sütitada teda ja kiskuda kaasa publikugi, siis peame avameelselt tunnistama, et sellist ei ole kantud saatusest „meie-äärde“, olgugi et materjal lauljaskonnas on tubli ja *lauljaskond ise lauluarmastav*. Kui tuleks vaid see nõiakepp, mis paneks laulka selle massi *innukalt, sihikindlalt, hoogsalt!* Kolmest töötavast koorist ei rahulda ükski *valjumaid* nõudeid, mida tohiks asetada linna-koorile. Oma ülesandeid — kaunistada jumalateenistusi — täidab kõige enam *Elisabeti kiriku koor*. See laulab võrdlemisi ühtesulavalt. Kindlasti on selles hr. praost *Grünberg*'i teeneid, kes on üldiselt maitserikkaid juhte. Peaaegu samas koosseisus on see koor tuntud ka *Endla laulukoorina* hr. *Soodla*' juhatusel. Ilmaliku koorina aga *Endla laulukoor*, arvestades seda, milline peaks olema *Endla* kui vanema lauluseltsi koor, jätab soovida. Ka kolmas — *Helikunsti koor* — hr. *Mere juh.*, oleks kindlasti tüsedamaid sambaid laulus *Pärnu* lahe ääres, kui ei oleks siingi sama puudust. Ei ole seda „päikesesoojust“, millega võib laulukoor soojendada ja mida kuuleme-näeme Tallinna koorides — mõtlen siin T. *Vettik*'u suurt suggessiivset mõju koorile, kes ka siis elab kaasa, kui ta laulab „*raskeid*“ laule. See midagi, see säde elustada, kaasa kiskuda puudub meie linna muusikajuhtidel, ja sellest on kahju. Nii ongi kooride eluavaldised juhuslikud — mõni üksik laul mõnel pidulikul juhul — ja see on kõik. Tundub aga, et *Pärnus* võiks just koorilaul olla see ala, millest võtaksid osa kõik meie lauluarmastajad noored, ja koorilaul võiks oma ümber koondada väga palju lauluihaldavat seltskonda.

Mis muidu *Pärnu* muusikaelus uudeid? Vähe. *Endla* teeb operetti. Suuremaid lavastusi ei tule selgi alal. Muusikat kuuleme veel vaid kinos, raadios, ja meie provintslilikud inimesed *rahuldavad* parema puudusel. Aasta esimene kuu tõi vähe väliskülalisi kontsertpoodiumile — *Pärnu* on ohtlik kas-

sa suhtes. Kuulsime vaid muuhulgas kohalikest *pr. Põlder'i* ilust sopraani, mis kuulub kahtlemata lopsakamate hulka meie kodumaal. Ta hääles on imelist tämbrit, kuid ta eksimused kolo-ratuurvalda on halvasti ette valmistatud, kannatavad puuduliku juhatuse all, mis pärast hakkavad hääles ilmuma väärarused intonatsioonis, rääkimata skaaladest ja passaažidest. Kahju sellest haruldasest häälest, mis antud sellele sarmilisele daamile! Ka tema eesti keel laulus on hääldamiselt väga puudulik.

Külastasid meid ka hääneline mezzo-sopraan *pr. Pärn*, saades väheldase kuulajaskonna poolt menu osaliseks, ja tenor *Tenzo Vironi*. Kui viimane end reklaamis Caruso nimega ühenduses, siis ei tohi unustada, et Caruso oli meister just muusikalises tõlgitsemises, mida aga T. V. kohta kuidagi ei saa öelda. *O-Re.*

— Pärnu linnavalitsusel on käimas läbirääkimised Pärnu suvemuusika asjus. Suveks oma orkestriga Pärnu tulemiseks on avaldand soovi kui *Juh. Simm* nii *V. Tago*.

TARTU. Tartu vabastamise aastapäeval, 14. jaan., oli korraldatud Jaani kirikus kontsert, millel esines tervemisti kuus koori üksikettekandega. Kanti ette vaimulikke laule kui luteri nii greeka-katoliku kirikute koorelt.

— *Salme Kann'i* naiskoor andis „Vanemuises“ 28. jaan. kontserdi. Kavas oli peamiselt vanemaid laule. Pääle koori esinesid soololauludega *Helmi Kann* ja *Lembit Jürgenson*.

— *Xenia Belmas* esines Tartust läbisõidul ka sääl kontserdiga. Klaveril saatis *A. Kitšin*.

TÜRI. Türi Muusikaseltsi eestvõtet mängiti Türi V.-t. Tuletõrje Seltsi majas 6. jaan. s. a. Leo Fall'i operetti „Lõbust talupoega“ Tallinna „Estooniast“ Paul Pinna'ga nimiosas ja H. Pihl'iga Stefan'ina. Teised tegelased olid kõik kohapäalsed. Opereti ettekanne läks ladusasti ja väga hoogsasti, mida tuleb kirjutada P. Pinna' arvele, kes kõigile suutis ajada elu sisse. P. Pinna sai ise tormiliste kiiduavaldiste osaliseks. Ka H. Pihl andis nauditava kuju, ilmutades tarvilikku lavalist vilumust ja valitsemist oma lauluorganismis. M. Bachmann Annemirl'ina oli

kena, kuid III vaatuses kippus kahjuks kalduma karikatuuri. Ootamatult hääks osutus A. Pertmann Lindober'ina. Ka teised tegelased ja koor olid täiesti oma kohal, mis aina kindlustas opereti hääd kordaminekut. Võiks nimetada veel haruldast julget ja tragit Heinerle't (Pärn — Türi) ja prl. Schwartz'i balletti ning ta evolutsioone ja grupitantsu. Saal oli rahvast täis viimase võimaluseni.

Tänuväärt tööd teeb Türi Muusikaselts, kes oma suurearvulise tegelaskonnaga julgesti väärrib oma nime. Tihtikorraldatud muusikaõhtuist võiks märkida viimast, kus muuseas tuli teiskordsele ettekandele *Juh. Aavik'u* kantaat „Kodumaa“ segakoorile, baritonisoolole ja sümfoonia-orkestrile ja *J. Strauss'i* valss „Ilusal sinisel Doonaul“ — segakoorile ja sümfoonia-orkestrile. Siis võiks veel mainida möödunud suve suuremaid väljasõite *J.-Peetrisse* ja *V.-Vändra*, kus mõlem-pool esineti kontserdiga kirikus ja seltsimajas suurearvulise rahva osavõtul. *—l—*

VILJANDI. Üsna muusikavaesed oleme olnud Viljandis uuel aastal. Vahest mõned omavahelised kinnised asjaarmastajate ettekandeõhtud ning teater „Ugala“ operettide kordusetendused olid ainsaks helide-avaldusiks, kuni külastas meid 31. jaanuaril Tallinna Meestelaulu Seltsi meeskoor, korraldades kontserdi „Koidu“ saalis. Mainitud kontsert oli Viljandile peaaegu sensatsiooniks. Saal oli välja müüdüd viimse kohani ja paljud pidid pääsetähe puudusel kontserdist jääma eemale. Ei tea, kas on viljandlases ärgand eriline lauluarmastus või olid selle rahvakogunemise põhjuseks mõned muud asjaolud.

Meeskoor prof. A. Topman'i juhatusel laulis kogu eeskava kunstiväärsele tõlgitsusel koorile omase hää tehnikaga. Ettekanded said suure kiiduavalduse osaliseks ja peaaegu kogu eeskava korraldati. Kahjuks sisaldas kava aga enamikult vanu ja ammutuntud viise, nii ei läind täide lootus, saada kuulda uusimaid laule meie meeskooride literatuurist ja tutvuda nõudlikumate helitöödega parima koori küpsel ettekandel. *A—n.*

— Viljandi V laulupeole, mis teatavasti peetakse käesoleval suvel, oli registreeritud jaanuari lõpp-päevil 40

segakoori 1250 lauljaga, 6 meeskoori 190 lauljaga, 1 naiskoor 15 lauljaga ja 6 pasunakoori 110 mängijaga, kokku tegelasi 1565. Registreevimise tähtaeg lõppes 1. veebruaril. Laulupidupäev on määratud kindlaks 21. juunile; koha küsimus on esialgu veel lahtine.

VÖRU. Viimasel ajal Võrus muusikaline tegevus on olnud vaikne: ei ole olnud ühtki kontserti. Lepitakse grammofoni ja raadioga. Kohalik kino katsus sügisel ka grammofoniga ajada läbi, kuid publiku nõudel on grammofon asendatud siiski nüüd jälle orkestriga, mille koosseis on parem eelmise aasta omast. Ka külastas Võrut teiskordselt end. „Gloria Palace'i“ orkester, illustreerides kinos filmi.

Välissolistide kontserte Võrus ei ole kahe põhjuse pärast: ei ole korralikku klaverit kui saatmiseks nii soolo-esinemiseks ning kontsertimine ei tasu aineliselt ära. „Kandle“ saal on väike (300 kohta) ning halva akustikaga ja keskmise osavõtu juures kulud ületavad tulu. Hästi on läind teatrietendused (Rändteaater j. t.).

Käesoleval suvel on Lõuna-Eestis kavatsatud mõned laulupäevad, mille kava koosneb X üldlaulupeo lauludest. Ka pühitseb ühenduses laulupäevaga „Kandle“ selts oma 50-aastast olemasolu.

L.

— 24. jaanuaril korraldati orkestrijuhi *Eduard Tamm*'e 25-a. muusikalise tegevuse puhul juubeli-aktus, kus juubilaril tervitati mitmesuguste organisatsioonide, asutuste ja isikute poolt ning anti üle auaadress. *Eduard Tamm* on tuntud tubli metsasarvemängijana. Oma muusikalise hariduse sai ta Peterburgi konservatooriumis, mille lõpetas 1905. a., ja kohe kutsuti Peterburgi õueorkestri teenistusse metsasarvemängijana. 1920. a. asus ta kodumaale — Tallinna, töötades esialgu „Estoonia“ sümfooniaorkestris, kuid siirdus peagi Võrru, kus kuni siiani töötand edukalt, juhtides 7. rügemendi orkestrit, seejuures osa võttes muistki muusikalisist ettevõtetest. E. Tamm on katsetand ka heliloomingu alal. Ta töist oli „Avamäng“ puhkpillide-orkestrile möödund laulupeo kavas.

Oodatavaid kontserte „Estoonia“ kontsertsaalis ja mujal.

15. veebruaril — Sopraani *Xenia Belmas*'i kontsert.

16. veebruaril — Tallinna Konservatooriumi õpilasohtu.

18. veebruaril — tenori *Leonid Sobinov*'i kontsert.

22. veebruaril — klaverikunstniku *Lubka Kolessa*' kontsert.

24. veebruaril — kolmas rahvakontsert vabariigi aastapäeva puhul. Juhatab *R. Kull*, solistina kaastegev prof. *A. Lemba*, mängides oma uut klaverikontserti.

25. veebruaril — klaverikunstniku *Lubka Kolessa*' kontsert.

26. veebruaril — Suurvene orkestri kontsert, korraldaja Vene Emigrantide Komitee.

28. veebruaril — Tallinna Kommertsgümnaasiumi saalis Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühingu segakoori kontsert, juhatab *V. Nerep*.

28. veebruaril *Tartu Meestelaulu Seltsi* kontsert helilooja *Ed. Tubin*'i juhatusel. Eeskava esimene osa sisaldab à-capella-laule, teine — *M. Bruch*'i „Fritjof'i“. Solistid pr. *Tubin* ja hr. *Põlde*.

1. märtsil — prof. *A. Kapi* oratooriumi „Hiibi“ esiettekanne EMO segakoori, Tallinna Meestelaulu Seltsi meeskoori ja „Estoonia“ sümfooniaorkestri kaastegevusel.

5. märtsil — *Paul O'Monti*' laulude õhtu.

8. märtsil — sümfoonia-kontsert vene diržendi *Berdjaev*'i juhatusel.

10. märtsil — viiulikunstniku *Edmund Metzeltin*'i kontsert.

14. märtsil — „Raudami“ segakoori kontsert *K. Leinus*'e juhatusel. Kavas soome helitöid, muuseas *Sibelius*'e kantataat „Vangistatud kuningatar“. Solistina loodetavasti esineb tuntud soome tenor *Väinö Sola*.

15. märtsil — loodetavasti ÜENÜ Tallinna osakonna segakoori kontsert *E. Aav*'a juhatusel.

„Raudam'i“ segakoor *K. Leinus*'e juhatusel kavatses käesoleval kuul kontsertmatka Lõuna-Eestisse. Esialgu on kontserdid määratud kindlaks Võrus 22. veebruaril ja *Valgas* 23. veebruaril. Eeskavas on eesti ja soome helitöid.

Mitmesuguseid teateid

Tuntud soome muusikapedagoogi V. Siukose loengud Tallinnas.

Jaanuaris viibis Eestis eriliselt meie maakoolide õpilaste muusikalist kuulmist uurimas tuntud soome muusikapedagoog, koorijuht ja helilooja V. Siukonen, kes Soomes uurind läbi üle 3000 maakooli-õpilase m.-kuulmise.

Soome muusikapedagoog ja helilooja V. Siukonen

V. Siukonen käis Virumaa koolides ning suutis siin läbi proovida ligi 1000 õpilast. Vennasrahva muusikapedagoog kavatses sama eesmärgiga veel sõita Rootsi. Enne ärasõitu korraldas Eesti Koorijuhtide Ühing V. Siukose lahkelt vastutulekul 4 loengut aktuaalsemaid muusikapedagoogilisist küsimusist, mis meelitasid kokku võrdlemisi rohkesti päälinna muusikaõpetajaid. Oma esimesel kahel loengul selgitas V. Siukonen põhimõtteliselt *erisuundi*, mis valitsemas koolilaulu-õpetuses, ning järgmise päeva kahes loengus demonstreeris elavalt ja huvitavalt analüütilis-sünteesilist meetodit, mis oma selguse, kerguse ja haaravusega koolilauluõpetuses omab erilise väärtuse, kuna selles kui laulu nii teoreetiliste teadmuste õpetamine ja arendamine on suland ühte, misjuures õpetamine võib toimuda väga vaheldusrikkalt. Loenguid kuulati suurema huviga. Meie lehe järgmises numbris hakkab ilmuma V. Siukose põhjalikum artikkel ülalmainitud küsimusist.

— Londonis ilmuv inglise vanim muusikaajakiri „*Monthly Musical Record*“ toob oma jaanuari-numbris teate Tartus Eesti Kirjanduse Seltsi poolt väljaantud, *Armas Launise* toimetatud Eesti runovüisidest. Selles nimetatakse üldiselt raamatut, analüüsitud ja klassifitseeritud 2580 eesti rahvavüisi ja variandiga ning kriipsutatakse alla eesti rikkalikku folkloori. On veel öeldud, et noil viisidel samuti kui eesti keelelgi on rohkesti sarnadust soome omiga.

— Lähemal ajal alustab pikemat ringreisu läbi Euroopa itaalia operitrupp nime all „*Tournée Europea d'Opera Italiana*“, mis koostatud Rooma, Milaano ja Neapeli ooperite parimaist jõududest. Trupil on nähtud ette paar-kolm külaskäiguetendust ka Eestis „*Estoonia*“ teatris. Ringreisu toetab aineliselt Itaalia valitsus.

— „*Muusikalehe*“ alaline kaastöölaine, rahvusvaheline euroopa teatrite kunstiarvustaja *Gerhard Krause* on valitud saksa-vene kunstiteatri au liikmeks.

— *Rose Standfield* pidas Inglismaal loenguid Baltimaade rahvalaulust, illustreerides oma seletusi soome, eesti, läti ja leedu lauludega. Klaveril saatis Fr. Sullivan.

A. Kapi uudisteose,

oratoorium „*Hiibi*“ esiettekaneks on ettevalmistused täies hoos. Kõigist proovidest võtab autor isiklikult osa. Nii töötab see — prof. J. Aavik'u juhatusel, E.M.O. segakoori, Meestelaulu Seltsi meeskoori ja solistide N. Romanova', K. Viitol'i, B. Hansen'i ja H. Laur'i (retsitatsioonid) ning meestertseti ja sümfoonia-orkestri kaastegevusel — kujuneda käesoleva hooaja muusikaliseks suursündmuseks.

VÄLISMAA

BERLIIN. Oopereist mängiti *E. Dressel'i* „Vaene Kolumbus“, prantslase *G. Charpentier'* „Louise“ ja *Humperdinck'i* „Hans ja Grete“. Kontserdest väärivad erilist väljatõstu *Pfitzner'i* suurema vokaal-instr.-teose „Tumeda riigi“ („Das dunkle Reich“) esiettekannet Bruno Kittel'i koori kaastegevusel *W. Furtwängler'i* juhatusel. Pääle selle oli sümfoonia-kontserte *Bruno Walter'i*, *E. Kleiber'i* ja *O. Klemperer'i* juhatusel. B. Walter'i kontserdil mängis kuulus vene pianist ja helilooja *S. Rahmaninov* oma uut — 4. klaveri-kontserti, mille puhul saksa arvustus märgib, et isegi haruldaselt hiilgava pianistina ei suutnud helilooja päästa oma nõrka tööd. Ühel *O. Klemperer'i* kontserdil mängis *P. Hindemith* oma uut „Kontsertmuusikat“ sooloviolale ja suurele kammer-orkestrile. Raadioorkestril *B. Seidler-Winkler'i* juhatusel oli esiettekandel *Nabokov'i* sümfoonia ja *E. Toek'i* klaverikontsert (op. 38), milles helilooja mängis soolopartiid. Mitmesuguste kontsertide tähtsamaist solistidest oleks nimetada pianisti *Moritz Rosenthal'i* ja viuldajaid *B. Huberman'i*. Ka vene laulja *D. Smirnov* andis oma kontserdi.

BUENOS-AIRES. Ooperihooaeg 1930 ei pakkund mingeid huvitavaid uudiseid, vaatamata Milaano ooperiagentuuri ettevõttele, millisel toimusidki *Teatro Colon'i* etendused, — võimaldas vaid mõningaile tuntud itaalia ooperitähile (*G. Lauri-Volpi*, *Tito Schipa*) demonstreerida oma suuri võimeid, ilma et ooperi ansambli üldise nivoo stabiliseerimisele ja kunstilisele väljendusele oleks pandud rõhku. Kunstiküllasemaiks olid vaid *F. Saljapin'i* võõrustendused („Boris Godunov“, „Sevilla habemeajaja“).

Seevastu kontsertide-hooaeg tõi huvitavaimat. „Asociacion del Profesorado Orquestal'i“ sümfoonia-kontserte juhatas *Ansermet*, kelle repertuaaris pääle Haydn'i, Brahms'i ja Schumanni domineerisid tähtsamad teosed kaasaegset muusikaloomingust: ungari kuulsas rahvusliku helilooja *Z. Kodaly'* „Psalmus Ungaricus“ (koorile, solistele ja orkestrile), prantslaste *Debussy'*, *Ravel'i* ja *Honegger'i*, venelaste *Prokofjev'i* *Stra-*

vincki' ja *Mussorgski'*, sakslase *Hindemith'i* ning argentiina heliloojate *J. José Castro'* ja *José André'* teosed. Pääle selle pakkus suurimat huvi prantslane *Honegger* oma „Kuningas Taaveti“, oratoorium „Judith'iga“, huvitavate orkestriteoste („Pacifich 231“) ja klaveriteostega („Concertino“) ta abikaasa ettekandel ning itaallane *Alfredo Casella* oma helitööde kontserdiga.

Tähtsamaks sündmuseks oli „Società Polifonica Romana“ koori külas käigu-kontsert. Nimetatud segakoor, kus kõrgemate hääلتena kaastegevad poisikesed, koosneb rooma kirikukooride tegelasist *R. C. Casimiri'* juhatusel ja kannab ette Palestrina' Lasus'e, Josquin de Pres' töid erakordse stiilitundega. Suurt edu saavutas ka Doni kasakate koor „Platov“. Hulgate solistidest oleksid eriliselt nimetamisväärt Chopin'i ja slaavi klaverimuuksika esimesklassi interpreete — klaverikunstnik *Brailovski* ja prantsuse viiulikunstnik *Jaques Thibaud*.

HELSINGI. Kontserthooaeg algas tänavu prof. *Simon Barer'i* klaverimänguga, mis suutis küllalt vallutada kuuljaid.

Kohalikest jõududest äratasid tähelepanu oma lauluga *Sylvi Nikula* ja *Arnold Tilgman*, mõlemad meie konservatooriumi lauluõpetaja *Väinö Lehtise* õpilased. *Pr. Nikula* ei suutnud seekord nii mõjuda kui möödunud aastasel kontserdil: tal ei läind korda oma häält sundida: kaunikõlaline viis ei veerend vältavalt, eriti ülemistes nootides. Kuid tasane legato-laul lünnitas ometi lauljanna tehnilist arenmist tema võimises.

Arnold Tilgman (tuntud ooperilauljanna *Pr. Pia Ravenna'* vend) on kõrge tenor, kes — esmakordselt otsustades — äratab sätendavaimaid lootusi, nii kaugelt kui seda lubab kunstniku kindel ja hoolas harjutamine. Juba hääleliselt on tenor meie oludes sedavõrd haruldane asi, et isegi paljas tema esinemine teeb jalad alla helsinglasile.

I sümfoonia-kontsert oli korraldatud praegusele Norra suurimale heliloojale *Christian Sinding'ile* tema 75-da sünnipäeva puhul. Grieg'i ja Svendsen'i kõrval on Sinding kolmas neist, kes tõstnud Norra helikunsti lipu välis-

A. Kapi oratooriumi „Hliobi“ proov E. M. O. segakooriga prof. J. Aaviku ja autori isiklikul juhatusel

maa ees kõrgeimale. Sinding on kosmopoliit, kuigi tema töodes kipuvad esile selged põhjamaa jooned. Esitatud d-moll sümfoonia ja klaveripalad on veel nooruse töid; endine vägev viisivool ei suuda kõigest mühist hoolimata tungida meieaegse kuulja tundeini.

Samu jooni võis märgata ka teisel algajal, Norra klaverikunstnikul *Ingebjörg Grevvik'il*, kes esines muusikalise innuga ja rütmiliselt.

II-se sümfoonia-kontserdi tõmbenumbriks oli *Beethoven'i V sümfoonia*. Aga veel enam kuuljaskonna tähelepanu võitis noor soome pianist *Kauno Virtanen*, kes esines siin 5-aastase Pariisis-viibimise järel jälle helsinglasile. Kuulates Saint-Saëns'i sisutut, kuid tehniliselt mõjuvat g-mollit, jõudis tähelepanija varsti otsusele, et on tegemist vilund kunstnikuga. Mõlemaid sümfoonia-kontserte juhatas prof. *Robert Kajanus*, kes seisnud ikka aukohal, kui tuli küsimusele klassikaline või põhjamaa muusika.

Soome operi kevad-hooaja aluks oli Eugen d'Albert'i „Madalik“, mida ju ennegi on nähtud siin oma valukrampides, ehk küll rootsi keeles. Hää näiteteosena, kui tehniliselt nii värvilt mõjuva muusikaga, tundub see teiste

hulgas enam-vähem saksa operijuh-tide eri-lemmikuna; seepärast ongi ta lavastamine meie muusikadraamana midagi järelkajastust suuremast maailmast. Näitejuhul *Hans von Mutzenbecher'il* maksis see palju hoolt ja vaeva, ning meigi parimad operikangelased *Lahja Linko*, *Väinö Sola* ja *Oiva Soini* olid „tules“. Kuid seepäälle vaatamata jäi lõpptulemus veidi leigeks, mis tuleb panna vist küll algupära puudumise arvele.

Praegu on meil võõraks kuulus Hispaania operijõud *Elvira de Hidalgo*, kelle kütkestav koloratuurlaul ja sügavad dramaatilised liigutused on vallutand kui sinse publiku nii ka arvustajad.

Veel on tulemas meie muusikaelus suur sündmus: *Erkki Melartini'* komponeeritud esimene soome ballett „Si-nine helm“ mängitakse meie ooperis. Kuid selle juurde pöördume järgmises kirjas.

Martti Turunen.

NEW-YORK. Saksa dirižendi *E. Kleiber'i* sümf.-kontsertide seeria on möödunud nii edukalt, et teda palutud koos *A. Toscanini'ga* veel järgnevagi hooaja 24 kontserdiks New-Yorgi „Philharmonie Symphonie Society“ juhiks.

PARIIS. Rääkides viimastest sümfoonia-kontserdist, tuleks mainida *Albert Wolff*'i juhatusel toimunud kontserdi erakordselt huvitavat eeskava, mis sisaldas sarnaseid nimesid kui *Ravel*, *Fauré*, *Falla*, *Dukas*, *Rimski-Korsakov*. Teistest mainigem kontserte *Darius Milhaud*'i ja *Arthur Honegger*'i helitöist. Esimese eeskavas oli „Siioni hümn“, „Israel elab“, „Brasiilia süit“ j. m., teise — „Kuningas Taavet“ ja „Judith“. Mõlemal kontserdil juhata-sid autorid isiklikult. (Juhatamisel taktikeppi ei tarvitatud!) Eriliselt sooja vastuvõtu osaliseks on saand sümfoonia-kontsert *Rhené-Baton*'i juhatusel, mille kavas Beethoven'i sümfoonia C-moll, S. Golestan'i „Rumeenia rapsoodia“ j. m. *J. Stravinski*' pidades helilooja isiklikul osavõtul pianistina möödusid menukalt. Kavasa päälle klaverikontserdi, Petruška ja Pulcinella olid veel „*Apollon musagète*“ ja „*Tulilind*“, millega pidustused lõpesid, tuues kui heliloojale nii dirižendile R. Sihan'ile tormilisi ovatsioone. Teisist vene helitöist kanti ette *J. Butnikov*'i juhatusel sümfoonia-orkestrilt ja vene koorilt *S. Rahmaninov*'i „*Kellad*“ ning uus 4. klaverikontsert, mis aga oma sisuvaesusega valmistasid kui arvustusele nii publikule suure pettuse, riivates isegi Rahmaninov'it kui hilgavat pianisti ümbritsevat au-paistet.

ROOM. Sümfoonia-kontserte on kut-sutud juhutama terve rida tuntuimaid dirižente, kui omi nii võõraid — prantsuse, saksa, inglise — nende seas sarnaseid nimesid kui *W. Mengelberg*, *Th. Beecham*, *O. Klemperer*. On näh-tud ette mitmesuguseid uusi oratoo-riumi ja orkestriteoste esiettekandeid, samuti terve rea nimekate solistide esinemisi.

TURU. Tähtsamaks muusikaliseks sündmuseks oli Beethoven'i IX-sas sümfoonia kohalikus Mikaeli kirikus. Nim. sümf. kanti ette peaaegu oma jõududega *Tauno Hannikaise* osaval juhatusel.

Teised sümfoonia-kontserdid on ol-nud enam-vähem juhuslikud. Ühel neist kuuldi Sibelius'e VI sümf. „Myr-sky“ avamängu ja kontsertmeisteri *Aarne Tirkkosese* soolonumbrina Lalo' — „*Symphonie espagnole*“. Teise ees-kavas oli Čaikovski' IV sümf. ja Rai-

tio' „*Joutsenet*“; solistina laulis *Maria Kurenko*. Möödunud detsembrikuus kanti ette avamäng „*Tristan ja Isolde*“-st, päälle selle Sibelius'e viiuli-pala *Emil Telmányi*' poolt. Kõik nim. kontserdid on andnud võimaluse näi-data oma jõudu nii kooridele kui so-listidele ja juhatajaile.

Mainigem veel čellosolisti *Matti Ivost*, kes õppis möödunud suvel Parii-sis, ja lauljanna *Helmi Vegelius-Ås-berg*'i ta värvika häälepainduvusega. Noor turulane, pianist *Rolf Bergroth*, tulles õpetteekonnalt Pariisist, või-maldas kuulda oma osavust. Ka kü-lastas Turut klaverikunstnik *Bo-rovski*. Tähelepanu äratas oma klave-ritöiga pianist *Ernst Linko*. Siis laulja *Oiva Soini*, kelle esinemistel ikka rah-vast palju. Eri-muusikaõhtul esines Turu „*Soitannollinen Seura*“, valmis-tades kuulajajale kõrgema naudingu. Samuti „*Turun Sekakuoro*“.

VARSSAVI. Varssavi operis, mis asjatundjate poolt leidnud tunnusta-mist ja ka Euroopa muusikaelus mitte tähtsusetu, lavastati esmakordselt ko-dumaalase — muusikaprofessori, kon-servatooriumi juhataja ja arvustaja — *Piotra Rytla*' (Rytel) ooper „*Ijola*“. Ooper osutus väga tubliks muusikali-seks teoseks, küll mitte geeniuselt, ent kirjutatud meistrilt, kes on suurte võimistega ja tunneb oma asja (joon: Wagner, d'Albert, Schreker). Siisult liigub ooperi tegevus keskaegse müs-tika ainekust: armastus, kuutõbisus, kuradid, inkvisiitorid, vangikambrid ja sinna juure kuuluvad surmajuhtumid. Täis pinget ja dramaatilist jõudu. Mõistagi räägib huvitav teos enesest ise, kuna ta sisaldab palju muusika-lisi väärtusi ja on hästi õnnestund. Ooperiettekanne oli kõigiti eeskujulik, hääleliselt sarnaste jõududega, keda ei kuulda igapäev: pimestavalt kaunis kui kujus nii laulus *Adelina Czapska*, haruldaselt suure ja tubli kooliga kan-gelastenor *S. Gruszczyński* j. t. Muu-sikajuht *A. Dolzycki* juhatas ooperit tähelepanuväärsete võimeiga. Lavas-tus *A. Poplavski*'lt.

Gerhard Krause.

— Varssavi endine „Konservatoo-rium“ on muudetud ümber Muusika-ülikooliks. Asutuse avapäevaks (7. nov. 1930) oli helilooja *K. Szymanovski* (uue ülikooli rektor) loond kantaadi

„Veni Creator“ koorile, sopraanile ja suurele orkestrile. Teos oli ettekandel G. Fitelberg'i juhatusel.

VIIBURI. Provintsi linnadest on Karjala päälinn Viiburi (umbes 40.000 elanikku) oma muusikaliselt tegevuselt esirinnas. Viiburis on alaline 46-mehe-line *sümfooniaorkester*, mida juhib *Boris Sirob*, kelle juhatusel on viimase kahe aasta jooksul esitatud hulk tähelepanuväärseid kodumaisi heliteoseid Sibelius'e, Melartin'i, Palmgren'i, Raitio', Haapalaise, Kajanuse, Madetoja', Järnefelt'i, Ranta', Kuula', Linnala', Linko' j. t. loomingust, päle nende mudigi igasugu muud muusikat. Käesoleva hooaja sümfoonia-orkestri kontsertide kavas on muu-seas prantsuse modernisti Honegger'i „Pacific“, Mahler'i 2. sümfoonia, Beethoven'i 5-es, Čaikovski' 5-es, Bruckner'i „Te Deum“, Kuula' „Orja poeg“ j. m.

Intensiivselt töötab ka *Viiburi muusikakool* samuti *B. Sirob'i* juhatusel. Säl on käimas Puccini' „Madame Butterfly“ harjutused. Muusikakooli õpilasorkester on arenend arvestatavaks ning oma tegevuskavva võtnud muu-seas kontsertmatka Helsingi, kus esine-takse klassikalise ja moodsa muusika kavaga. Esimeses on Torelli', D. Buxtehude', Boccherini', Corelli', Vivaldi' ja Telemanni heliteosed, teises — figu-reerivad sarnased nimed kui Darius Milhaud, Paul Hindemith, Ernst Toch ja omamaalastis Sulho Ranta.

Ka kooride tegevus on intensiivne. Sellest andis parima tunnistuse möö-
dundaastane „Karjalan Laulu“ kont-
sertkülaskäik Tallinna V. Haapalaise
juhatusel, kes esitas huvitava ning
raske kontsertkava soome paremast
koorilaululoomingust meelikõitvalt.
Käesolevaks kevadeks oodatakse Vii-
buri Tallinna Meestelaulu Seltsi kü-
laskäigu-kontserte.

VIIN. Enne jõuluse hooaja tõmbe-
teoseks oli kõikjal läbilõõnd eehhi heli-
looja *Jaromir Weinberger'i* ooper
„Schwanda torupillipuhuja“, mille la-
vustus viidi läbi suurejooneliselt. Juha-
tas *Clemens Krauss*.

Kontserdi ettekandeist väärib suu-
rimat tähelepanu *H. Pfitzner'i* suur
koorifantaasia „Tume riik“, mis koos-
tatud C. Meyer'i, Dehmeli, Goethe' ja
Michelangelo' luule järele ning jutus-
tab jubedais värves surmast ja möö-

duvast. Viini arvustaja H. Kralik
märgib — nagu ise surm, nii haarab
Pfitzner kondise käega päätkuulaja
südamed ja sunnib need viivuks
vaikima. Vapustavaim kõigist on
„Surnute koor“, mis oma tardum-
ses mõjub võimsasti ning sumbunult
ühtlasi. Sellele vastab „Elavate
koor“, milles sama temaatiline aines-
tik. Ent siin annab endine ühetooni-
line unisoonlaul oma koha mitmehää-
lusele, samuti orkestri kromaatilised
läbikäivad akkordid lahenduvad dia-
toonilississe kujundeisse. „Elu tants“
orkestrilt on kui tontlik, kollitav ning
naljakas ühtlasi. Kui ülalmainitud nii
järgnevad osad — intermezzod, fu-
gaato j. m. näitavad, et see on Pfitz-
ner'i meisterteoseid mitte ainult stiil-
selt ja vormitehniliselt faktuurilt, vaid
ka oma vaimult. Kontsert toimus R.
Heger'i juhatusel.

Mitmesuguseid teateid

— *Vene Akadeemiline Riigikapell* ja
Andrejevi balalaika-orkester valmistu-
vad Euroopa kontsertretkele. Kavati-
sus on külastada Saksamaad, Pariisi,
Londonit ja Stokholmi. *Akadeemilise*
Riigikapelli töökava käesoleval aastal
koosneb 140 kontserdist, neist 40 ka-
pelli saalis, 80 tööliisklubides ja 20 koo-
lides. Ettekandele tulevad heroiline
poem „Oktoober“ Sassi-Tissoovski'lt,
siis M. Černovi revolutsiooniline kan-
taat „Tund tuleb“, A. Kankarovič'i
revolutsiooniline poem „Elagu Lenin“,
Honegger'i „Antigone“, Weilli „Lind-
berghi lend“ ja hulk à-capella-koore
Bartók'ilt, Meszner'ilt, Siegli'ilt, Kre-
nek'ilt, Hindemith'ilt, Gal'ilt j. t.

— Saksa muusikaleht „Die Ton-
kunst“ toob teate, et kuulus poola kla-
verikunstnik *S. Paderevski* (endine
poola president) on kohustund kont-
sertreisiks Ameerikasse 66 kontser-
diga, saades honorari 50.000 dollarit
(ligi 20.000.000 senti) õhtu eest. Ka
rekord! Ent kas ei ole siin siiski ekssi-
tusega tegemist?!

— *Richard Strauss* sõidab lähemal
ajal Helsingi, kus tal nähtud ette kahe
sümfoonia-kontserdi juhatamine.

— *Rahvusvahelise Kaasaegse Muu-
sika Seltsi* jurysse on valitud 1931.
aastaks: *Alban Berg*, *Alfredo Casella*,
Boleslav Iirak, *Arthur Honegger* ja *G.
Fitelberg*.

Berliini Kiriku- ja Koolimuusika Akadeemias algab 1. aprillil s. a. riiklik *õppekursus rahva ja noorsoo muusikaliseks kasvatuseks*, mille sihiks on ette valmistada vastavaid õppejõude. Õppekursuse juhatajaks on laialdase tähelepanu osaliseks saand saksa muusikapedagoog *prof. Jöde*. Õppekavas — pääle üldise ja koolimuusikapedagoogika — praktilised harjutused lastega, häälesaad, rääkimise õpetus ja muud muusikateoreetilised ja esteetilised ained. Kursus kestab üks aasta: aprillist 1931—aprillini 1932. Üles anda võib kuni 10. märtsini s. a.: Berlin-Charlottenburg 5, Luisenplatz — Seminar für Volks- und Jugendmusikpflege.

— New-Yorgi Metropolitan-ooperis tuleb jaanuaris ettekandele ameeriklase *Deems Taylor'i* lüüriline ooper „*Petter Ibbetson*“, mille tegevus areneb Prantsus- ja Inglismaal. Metropolitan-ooperiteater, kus tavalisest kõik ooperid lauldakse algtekstiga, toob selle teose ettekandele kahes keeles — seejärele, millisel maal tegevus ooperis areneb. Prantsuse ajakiri „*Le Courier Musical*“ arvab, et publik võib olla õnnelik, et ooperi tegevus ei ole paapuade-maal. Samuti teeks see siis raskusi ka artistidele.

— Londonis jaanuaris hr. *Hamilton Harty*' juhatusel esitatud *Sibelius'e* 5. sümfoonia on saand tormilise edu osaliseks. Londoni muusikaajakirjad pühendavad artikleid *Sibelius'e*le.

— *René Blum* on lõpetand muusikalise komöödia, milles käsitletakse poeedi *Heinrich Heine'* noorust. Komöödia päälkirjaks on „*Luuletaja armastused*“. Ta muusika on koostatud *Schumann'i*, *Liszt'i* ja *Schubert'i* töist. Esietendus *Monte-Carlos*.

— *E. Krenek* töötab uue ooperi kallal, mis mängib tänapäeva miljões.

Soome Muusikapedagoogilise Liidu ja Kooriliidu muusikapäevad Helsingis.

Et Soomes rahva muusikaline kasvatus võiks areneda edukalt ja kindlaid sihtjooi mööda, selle eest hoolitseb ülemaine koondis — *Soome Muusikapedagoogiline Liit*, kelle ümber koondund peaaegu kõik soome muusikaõpetajad nii konservatooriumest kui üldhariduslikest kooldest. Iga aasta alul korraldab liit ühenduses aastakoosolekuga Helsingis muusikapäevad, mis kujunevad vähemas masstaabis kongressideks, kus harutatakse igasugu muusikalise kasvatusse puutuvaid küsimusi ning pakutakse kõigist maa-nurgist kokkusõitnud muusikapedagoogele nimekamailt muusikuilt mitmekeelseid teaduslikke muusikalise sisuga ettekandeid. Mõödund muusikapäevadel esinesid loenguiga *prof. H. Klemetti* „*Loomulikust häälemoodustamisest*“, *prof. dr. I. Krohn* „*Kirikumuusika vooludest Ungaris ja Saksas*“, *mag. A. O. Väisänen* „*Soome sugurahvaste muusikas ilmuvast mitmehäälsusest*“ (huvitavate fonogrammi-näiteltiga), *R. Päts* Tallinnast „*Eesti koolilaulust*“ j. t. Viimase ettekande juures tunti erilist huvi meie koolidevahelise koolinoorsookoori ja võrdlemisi laiaulatuslike kooli-laulupäevade vastu. Seeaastased muusikapäevad toimusid ühiselt *Soome Kooriliiduga*, kes eeloleval suvel Helsingis ärapeetava ülemaise laulupeo puhul korraldas laulupidulaulude ettevalmistusdemonstratsiooni, milleks aitasid kaasa soome parimad koorid „*Suomen Laulu*“, „*Laulu miehet*“, „*Kansallis Kuoro*“, „*Kiven-Kuoro*“ *prof. H. Klemetti*, *A. Maasalo* ja *V. Pesola* juhatusel. Nii kujunesid Soome Muusikapedagoogilise Liidu ja Kooriliidu poolt ühiselt korraldatud muusikapäevad õpetajaile ja koorijuhtidele kõigiti värskendavaks ning huvitavaks ettevõtteks.

1930. a. MUUSIKALEHE SISUKORD

müügil Lauljate Liidu büroos. Hind 25 senti.

PÄÄ- JA VASTUTAV TOIMETAJA
RIHO PÄTS

VÄLJAANDJA
EESTI LAULJATE LIIT

TALLINN, RATASKAEVU 22, TELEFON 431-82

TOIMETUS: { LEENART NEUMAN
RIHO PÄTS
TUUDUR VETTIK

Nina Murrik-Polonsky

Klaveristuudio (konservatooriumi kava). Erilised grupid väike-lastele. Era t u n n i d. Muusikateooria. Akompaniment. Ansambli mäng.

Tallinn, Lühikejalg 6-2.

Tallinna Konservatooriumi lauluõpetaja

L. Hellal-Lemba

Oper, oratoorium, kontsertlaul. Lauluõpetus.

Tallinn, Söörensi 5-15.

TENNO VIRONI

HÄÄLESÄÄDE TUNNID ÜKSIKUTELE JA GRUPPIDELE.

TALLINN, JAKOBSONI 4-7.

„MUUSIKALEHE“ TELLIJATE

tähelepanu juhime sellele, et 1931. a. „Muusikalehe“ tellimishind on 2 kr. 25 snt. ja L. L. liikmeile 2 krooni. Kõik „Muusikalehe“ lugejad, kes tellimisraha saatnud endises suuruses (s. o. 1 kr. 20 s.) saavad „Muusikalehte“ ainult 1/2 a. jooksul.

ILMUS TRÜKIST

VÄÄRIKAS

LISAND MEIE MEESKOORIDE NOODILITERATUURILE,
SISALDAB X ÜLDLAULUPEO
KAVAS OLEVAD ÜLD- JA ERIMEESKOORIDE
LAULUD

X ÜLDLAULUPEO MEESKOORID

SISU:

ERIMEESKOORID:

ME RANNIKMAALE — T. VETTIK
AINULT PÄÄLE VARJU — M. SAAR
PILVEDELE — A. LÄTE
OMA SAAR — J. SIMM
MULL' LAPSEPÖLVES RÄÄKIS — K.
TÜRNPU
HOMMIKULAUL — M. SAAR
ÄRKA ÜLES ISAMAA — A. LÄTE

ÜLDMEESKOORID:

SIND SURMANI — A. KUNILEID
KULD RANNAKE — A. LÄTE
MUNAMÄEL — K. A. HERMANN

Hind: Lauljate Liidu liikm. 70 s.
Teistele 85 s.

MIS EI TOHI PUUDUDA ÜHELGI LAULUKOORIL!

SEGAKOORILE:

X üldlaulupeo üldkoorid. Hind Lauljate Liidu liikmele 1 kr., teistele 1 kr. 25 senti, üksikmüügil 1 kr. 60 senti.

Viru- ja Viljandimaa 1931. a. laulupeo laulud. Hind Lauljate Liidu liikmele 50 senti, teistele 75 senti.

Eesti Lauluvara (koorilaulu antoloogia). Hind Lauljate Liidu liikmele 2 krooni, teistele 2 krooni 50 senti.

Rahvakoorig nr. 2—16. Hind annete kaupa Lauljate Liidu liikmele 5 senti, teistele 8 senti.

T. Vettik — 4 segakoori laulu. Hind Lauljate Liidu liikmele 30 senti, teistele 35 senti.

T. Vettik — 13 segakoori laulu. Hind Lauljate Liidu liikmele 60 senti, teistele 65 senti.

R. Päts — 3 rahvalaulu. Hind Lauljate Liidu liikmele 30 s., teistele 35 senti.

E. Võrk — Koorilaulud I. Hind Lauljate Liidu liikmele 1 kroon 15 senti, teistele 1 kroon 25 senti.

MEESKOORILE:

X üldlaulupeo meeskoorig. Hind Lauljate Liidu liikmele 70 senti, teistele 85 senti.

Tallinna Meestelaulu Seltsi laulude kogud, vihud II—XVI. Vihu hind 30 senti.

V. Nerep — Kolm laulu meeskoorig. Hind Lauljate Liidu liikmele 30 senti, teistele 35 senti.

SAADAV. LAULJATE LIIDU BÜROOS,

TALLINN, RATASKAEVU 22.